

Rapport 2014:10

Länsstyrelsen
Stockholm

Utsatta EU-medborgare i Sverige

Lägesrapport ur ett människohandelsperspektiv

Rapport 2014:10

Länstyrelsen
Stockholm

Utsatta EU-medborgare i Sverige

Lägesrapport ur ett människohandelsperspektiv

Foto omslag: Högdalen i januari 2014,
Petra Tammert Seidefors/Länsstyrelsen

Utgivningsår: 2014
ISBN: 978-91-7281-600-8

Rapporten är sammanställd av Petra Tammert Seidefors,
enheten för social utveckling.

Länsstyrelsen i Stockholm
Hantverkargatan 29
Box 22067
104 22 Stockholm
Telefon: 010-223 10 00

Länsstyrelsens rapporter finns på
www.lansstyrelsen.se/stockholm/publikationer

Förord

Länsstyrelsen i Stockholms län har sedan januari 2009 ett nationellt samordningsuppdrag rörande människohandel för sexuella ändamål. I april 2013 utökades uppdraget till att gälla alla former av människohandel, till exempel avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte. I februari 2014 fick Länsstyrelsen i Stockholm ytterligare ett uppdrag, att samordna arbetet mot människohandel och exploatering av barn.

Den fria rörligheten är en av EU:s grundpelare som ger människor möjlighet att utvecklas och att förändra sina liv. Det har lett till en ökad rörlighet av arbetstagare, varor och tjänster. Genom den fria rörligheten får vi också ta del av den fattigdom och det utanförskap som förekommer inom den Europeiska unionen.

Allt oftare kan vi se personer från de fattigaste medlemsländerna i situationer som tidigare varit ovanliga i Sverige. Det tydligaste exemplet på detta är kanske tigget, men fokus har under de senaste åren även riktats mot problem som omgett bärbranschen – där det funnits både misstankar och bekräftade fall där EU-medborgare har utnyttjats och exploaterats som offer för människohandel.

För att få en tydligare bild av problematiken – som berör vårt samhälle på många plan, socialt likväl som rättsvårdande – har Länsstyrelsen i Stockholm genomfört denna informationsinhämtning. Syftet är att så långt det är möjligt utreda hur den aktuella situationen ser ut i Sverige, vem som bär ansvar för vad, samt visa på behov och lämpliga insatser. Den här lägesrapporten berör endast medborgare inom EU där det har funnits misstankar om människohandel eller annan form av exploatering, inte EU-medborgare generellt.

Lägesrapporten är framtagen vid det nationella sekretariatet mot prostitution och människohandel vid Länsstyrelsen i Stockholm.

Stockholm i april 2014

Mats Hedenström
Tillväxtdirektör

Patrik Cederlöf
Nationell samordnare mot
prostitution och människohandel

Innehåll

Sammanfattning och slutsatser.....	7
Webbenkät.....	7
Djupintervjuer.....	8
Sammanfattning.....	9
Behov av generella insatser.....	10
Behov av insatser rörande människohandel.....	10
Bakgrund.....	11
Människohandel för andra ändamål.....	11
EU-medborgare i Sverige.....	12
Syfte och metod.....	14
Syfte.....	14
Metod.....	14
Webbenkät.....	14
Geografiska nedslag och djupintervjuer.....	15
Resultat webbenkät.....	16
Kommuner.....	16
Arbetskraftsexploatering/tvångsarbete.....	17
Tiggeri.....	19
Att begå brott.....	20
Sexuella ändamål.....	22
Polismyndigheter.....	24
Arbetskraftsexploatering/tvångsarbete.....	24
Tiggeri.....	26
Att begå brott.....	27
Sexuella ändamål.....	28
Frivilligorganisationer.....	29
Arbetskraftsexploatering/tvångsarbete.....	31
Tiggeri.....	32
Att begå brott.....	34
Sexuella ändamål.....	35
Slutsatser från enkätstudie.....	37
Ur ett barnperspektiv.....	37
Uppdelat på kvinnor och män.....	39

Djupintervjuer – i bärplockarnas spår	40
Inledning	40
Socialtjänsten.....	41
Barn	42
Goda exempel	43
Förslag från intervjupersonerna	44
Polisen	44
Goda exempel	47
Förslag från intervjupersonerna	47
Mark- och skogsförvaltare, kommunens tekniska avdelning	47
Kronofogden	48
Problem	48
Förslag från intervjupersonen	49
Lokala företag	49
Markförvaltare åt skogsägande bolag	49
Åkerägare och markentreprenör	50
Vägentreprenörer.....	51
Näringsidkare.....	51
Lantbrukarnas Riksförbund, LRF	52
Problem	53
Förslag från intervjupersonen	53
Bäruppköpare	54
Förslag från intervjupersonen	55
Referenser	56
Bilagor	57
Bilaga 1: Missiv till enkäten	
Bilaga 2: Enkätfrågor	
Bilaga 3: Anvisningar för handel med viltväxande bär för fria plockare, Bäruppköpet Söderhamn	

Sammanfattning och slutsatser

I april 2013 fick Länsstyrelsen i Stockholm utökat mandat av regeringen att nationellt utveckla och effektivisera samordning och samverkan mot människohandel för alla ändamål. Löpande information indikerar att gruppen EU-medborgare som kan befaras vara utsatta för någon form av exploatering är ökande.

För att få en övergripande bild har denna nationella kartläggning gjorts, genom att inhämta information från polismyndigheter, kommuner, frivilligorganisationer och andra nyckelaktörer om deras erfarenheter av problematiken – såsom exploatering av arbetskraft, tiggeri och stölder. Syftet är att så långt det är möjligt utreda vem som bär ansvar för vad, samt visa på behov och lämpliga insatser.

Lägesrapporten berör endast medborgare inom EU där det har funnits misstankar om människohandel eller annan form av exploatering, inte EU-medborgare generellt. Kartläggningen består av en nationell webbenkät och djupintervjuer.

Webbenkät

En webbenkät skickades ut till samtliga 290 kommuner, 21 polismyndigheter samt ett urval frivilligorganisationer över hela landet. Enkäten innehåller fyra delar som behandlar huruvida kommunen/polismyndigheten/frivilligorganisationen kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete, tiggeri, att begå brott eller sexuella ändamål under 2013. Ungefär två tredjedelar av landets kommuner, 18 (av 21) polismyndigheter och ett femtiotal frivilligorganisationer besvarade enkäten.

Kartläggningen ger ingen exakt bild av antalet EU-medborgare som kan ha utnyttjats för ändamålen beskrivna ovan. Såväl under- som överrapportering kan ha förekommit. Dubbelrapportering är också trolig, då kommuner, polis och frivilligorganisationer i viss utsträckning kan ha rapporterat om samma personer. En och samma person kan även ha rapporterats som offer för flera exploateringsformer.

Det bör också understrykas att de siffror som redovisas i rapporten bör tolkas med försiktighet, då de delvis bygger på svarspersonernas subjektiva uppfattning om hur många personer som *kan ha utnyttjats*. Länsstyrelsen bedömer det ändå som värdefullt att sammanställa de tillfrågade kommunernas, polismyndigheternas och frivilligorganisationernas svar, samt sätta dem i relation till faktiska polisanmälningar.¹ Detta ger en uppfattning

---

¹ Se BRA-statistik på sid. 12

om mörkertalet, men ingen exakt bild av hur många EU-medborgare som utsatts för dessa brott.

Antal personer som under 2013 kan ha utnyttjats för följande exploateringsformer:

Arbetskraftsexploatering/tvångsarbete	537–845 personer
Tiggeri	305–555 personer
Att begå brott	191–355 personer
Sexuella ändamål	159–395 personer

Enkätsvaren visar att utsatta EU-medborgare finns över hela landet, i alla län och i både stora, mellanstora och små kommuner.

De utsatta EU-medborgarna kommer övervägande från Rumänien och Bulgarien.

Sammanlagt har kommuner, polismyndigheter och frivilligorganisationer i tolv av Sveriges 21 län uppgett att man har kommit i kontakt med barn under 18 år som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete, tiggeri, att begå brott eller sexuella ändamål.

Djupintervjuer

Djupintervjuer genomfördes med bland annat polis, socialtjänst, näringsidkare, markförvaltare och åkeriägare inom Gävleborgs och Uppsala län där det under sommaren och hösten 2013 funnits flera större tältläger med EU-medborgare. Det hade sedan tidigare uppkommit misstankar om människohandel och att personer som befunnit sig i länen för att plocka bär skulle ha utnyttjats i tvångsarbete.

Socialtjänsterna uppger att spetskompetensgrupperna² har haft stor betydelse som stöd i de människohandelsärenden som handlagts. I de län som har en regional samverkansplan fungerar samarbetet kring personer som är utsatta för brott bättre än i andra län.

Problemen som lyfts i samband med tältlägren är bland annat nedskräpning, brandrisk, stölder, inbrott och att lägren uppförts på privat skogsmark under längre tid än vad allemansrätten medger. Flera intervjupersoner lyfter en oro för att boende i områden där tältlägren uppförts ”ska ta lagen i egna händer” då de upplever att polisen inte agerar tillräckligt. Ökad polisnärvaro och tydligare regler för användandet av allmänna platser efterfrågas, liksom långsiktiga strategier och nationella riktlinjer.

---

² Se fotnot 12 på sid. 43

Sammanfattning

Vi lever i en ny tid med nya utmaningar. Situationen, med människor som flyttar inom EU, är en följd av den fria rörligheten. Under de senaste åren har grupper av EU-medborgare från våra allra fattigaste medlemsländer sökt sig ut i Europa för att försörja sig, ibland under organiserade former i stora grupper och ibland sporadiskt i mindre grupper eller familjer. Detta har medfört att vi i Sverige ser en ökning av mycket fattiga personer som lever helt utanför samhället och i vissa fall kan misstänkas vara utsatta för en hänsynslös exploatering. Detta är ett relativt nytt fenomen i Sverige och det handlar om en ny social problematik att ta ställning till som berör samhället på flera olika sätt.

Grundproblemet är en fattigdomsfråga där framförallt minoritetsgrupper migrerar från Östeuropa på grund av diskriminering och social utsatthet. För att komma till rätta med dessa problem måste EU ställa högre krav på alla sina medlemsländer att mer aktivt motverka diskriminering samt eftersträva social och ekonomisk trygghet för alla sina medborgare. Alla barn inom EU ska ha rätt att gå i skolan och tillgodogöra sig en utbildning.

Det bör understrykas att problematiken som framkommer i kartläggningen omfattar dels EU-medborgare som kommer till Sverige frivilligt för att försöka tjäna ihop pengar, dels personer som utsätts för tvång. Det handlar om en särskilt socialt och ekonomiskt utsatt grupp, men det går inte att göra någon generell koppling till människohandel. Ibland handlar det om fattiga människor som lurar andra fattiga människor, i andra fall kan det handla om organiserad brottslighet där den utsatte exploateras – ofta för flera ändamål.

Utsatta EU-medborgare finns över hela landet, inte bara i storstadsregionerna. Även små kommuner har uppmärksammat gruppen. Vissa län har haft specifika problem då det har varit många EU-medborgare som bott inom samma område under en längre tid utan tillgång till toalett, dusch, tvättmöjligheter och sophämtning med mera.

Siffrorna som framkommit genom enkäten är oroväckande. Det finns heller inget som tyder på att problemet minskar i omfattning, snarare verkar det bli fler och större bosättningar av mer permanent slag, som i Stockholmsförorten Högdalen där ett hundratal personer bodde.

När det inte rör sig om människohandel finns det ingen aktör i Sverige som har ett övergripande ansvar för frågan. Det behövs långsiktiga strategier för hur vi ska möta denna grupp människor som potentiellt riskerar att utsättas för människohandel. I dagsläget är det främst frivilligorganisationer som arbetar aktivt med insatser kring målgruppen, men även ett antal kommuner har specifika insatser och verksamheter riktat mot EU-medborgare.

Från samhällets sida finns en brist på kunskap och en osäkerhet kring EU-medborgares rättigheter och skyldigheter, regler kring uppehållsrätt och övriga aspekter gällande den fria rörligheten inom EU. Detta gäller både medborgare och andra aktörer som kommer i kontakt med målgruppen.

Kommuner gör olika bedömningar kring rätten till ekonomiskt bistånd och nödprövningen kring denna. Vissa kommuner kommer över huvud taget inte i kontakt med gruppen EU-medborgare medan andra kommuner arbetar uppsökande mot gruppen och har en vidare tolkning av lagstiftningen genom att bevilja hemresor, matpengar med mera. Frågan är komplex och i vissa ärenden är det många myndigheter som behöver samverka genom multidisciplinära insatser. Ingen myndighet eller organisation kan ensam lösa denna problematik.

Enkätsvaren tyder på brister i samverkan på regional nivå – mellan polis, socialtjänst och frivilligorganisationer. I vissa län har exempelvis polis och frivilligorganisationer uppgett att de kommit i kontakt med utsatta barn medan kommunerna inom samma län inte uppgett detta. I kartläggningen framkommer det också att samarbetet kring personer som är utsatta för brott fungerar bättre i de län där man har regionala samverkansplaner än i andra län. Här skulle länsstyrelserna kunna ha en central roll genom att vidareutveckla arbetet som bedrivits mot sexuella ändamål via redan upparbetade nätverk.

Behov av generella insatser

Utifrån informationen som framkommit i arbetet med denna lägesrapport, sammantaget med tidigare erfarenhet och kunskap inom området, finns behov av att:

- förtydliga EU-medborgares rättigheter och skyldigheter samt vilket ansvar berörda myndigheter har
- utveckla ett metodstöd för socialtjänsten när det gäller utredningar som rör minderåriga EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige
- utreda arbetsgivaransvaret gentemot de fria bärplockarna.

Behov av insatser rörande människohandel

Lägesrapporten visar också på ett behov av insatser riktade specifikt mot människohandelsproblematiken:

- utbildningsinsatser om människohandel riktade mot berörda myndigheter, spetsgrupper och organisationer för att upptäcka och identifiera offer
- verktyg och incitament för att bilda samverkansgrupper och utarbeta regionala handlingsplaner
- utredning av möjligheterna till en alternativ straffbestämmelse till människohandelsparagrafen rörande tvångsarbete och exploatering av arbetskraft.

Bakgrund

Löpande information som kommit till Länsstyrelsen indikerar att gruppen EU-medborgare som kan misstänkas ha utsatts, eller är utsatta, för någon form av exploatering är ökande. Vid flertalet tillfällen har Länsstyrelsen besökt kommuner och län och mött aktörer som på olika sätt involveras i arbetet som detta medför.

Människohandel för andra ändamål

Människohandel för andra ändamål kan röra situationer där personer från våra fattigaste EU-medlemsländer erbjuds resa till Sverige av kriminella grupper för att utnyttjas i tiggeri, tvångsarbete eller för att medverka i brottslig verksamhet som exempelvis organiserade stölder. Liksom för människohandel för sexuella ändamål är det svårt att få en exakt bild av omfattningen av människohandeln för andra ändamål till, genom och inom Sverige. Det råder dock inga tvivel om att detta inte är ett storstadsfenomen utan förekommer över hela Sverige.³

Människohandel för tvångsarbete förekommer inom många branscher, till exempel bygg-, restaurang- och bärbranschen. Personer med sämre socio-ekonomiska förutsättningar, minoritetsgrupper och/eller personer med fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar löper ökad risk att utnyttjas.⁴

Under 2012 dömdes två personer, en man och en kvinna från Bulgarien, för människohandel för andra ändamål. Påföljden blev tio månaders fängelse och tio års utvisning. Offren var tolv män och kvinnor, även de från Bulgarien, som hade rekryterats till Sverige för att plocka bär. Väl i Sverige fick de inte några pengar för de bär de plockade samt blev fråntagna sina id-handlingar. Tingsrätten bedömde att paret i samförstånd hade rekryterat, transporterat, inhyst och tagit emot offren i syfte att exploatera dem för tvångsarbete och de dömdes därför för människohandel.⁵

Människohandel för sexuella ändamål har länge varit den vanligast förekommande formen av exploatering i Sverige, men sedan 2010 är polisanmälningar gällande människohandel för andra ändamål fler.

Nytt för 2013 är att Brottsförebyggande rådet (Brå) i sin databas över anmälda brott har brutit ned brottskoden för annan människohandel än sexuella ändamål. De nya brottskoderna är människohandel för tvångsarbete, människohandel för tiggeri, människohandel för organhandel, människohandel för krigstjänst och människohandel för övriga ändamål.

---

³ Rikspolisstyrelsens lägesrapport (2012). *Lägesrapport 13, Människohandel för sexuella och andra ändamål 2012*

⁴ Council of the Baltic Sea States (2013). *Human Trafficking 2013 – Baltic Sea Region Round-up*

⁵ Hudiksvalls tingsrätt 2012-06-15, Mål nr B 2220-11

Antal anmälda brott, människohandel år 2011–2013

År	För andra ändamål (total)	Med barn under 18 år	Med person 18 år eller äldre	För sexuella ändamål (total)	Med barn under 18 år	Med person 18 år eller äldre
2011	63	20	43	35	10	25
2012	48	13	35	21	9	12
2013 prel.	43	10	33	40	11	29

Statistik: Brottsförebyggande rådet (BRÅ) 2014

Under 2013 finns 43 anmälda brott av människohandel för andra ändamål över hela landet varav 31 anmälningar för tvångarbete, nio för tiggeri, två för organhandel och en för övriga ändamål. Av de 31 anmälningar för tvångarbete är det fem som rör barn, gällande tiggeri och organhandel är det fyra respektive en anmälan som rör barn.⁶

EU-medborgare i Sverige

Som EU-medborgare har du rätt att studera, arbeta eller enbart vistas i Sverige utan uppehållstillstånd i upp till tre månader. Efter tre månaders vistelse i Sverige har EU-medborgare fortsatt uppehållsrätt om man arbetar, studerar, aktivt söker jobb eller bara vistas i landet under förutsättning att man har tillräckliga resurser att försörja sig själv och sin familj. Man har dock registreringsplikt efter tre månader och måste registrera uppehållsrätten hos Migrationsverket.⁷

I och med den fria rörligheten inom EU:s medlemsstater är det svårt att veta hur många EU-medborgare som befinner sig i Sverige. Många personer inom den specifika grupp som den här rapporten berör kommer till Sverige från EU:s fattigaste medlemsländer och har inte förutsättningar att ordna sitt uppehälle under vistelsen vilket leder till att de söker sig till kyrkor, ideella organisationer, socialjourer eller andra kommunala verksamheter. Det rör sig ofta om personer som saknar det mest elementära – såväl kvinnor och män som barn – och som med svenska mått mätt lever under oacceptabla förhållanden under sin vistelse i Sverige. Detta är ett förhållandevis nytt fenomen som Sverige har att förhålla sig till.

Socialstyrelsen har 2013 genomfört en kartläggning av hemlösheten bland utrikesfödda personer i Sverige som saknar uppehållstillstånd. Enligt den kommer majoriteten av personerna från Rumänien, men också från Bulgarien, Polen, Slovakien och Spanien. Socialstyrelsens kartläggning visar också att de flesta personer söker sig hit för att hitta arbete och försörjning.

⁶ Brå (Brottsförebyggande rådet). Databas över anmälda brott. <http://statistik.bra.se/solwebb/action/index>, 2014-01-16

⁷ EU-upplysningen: Schengen och fri rörlighet för personer. <http://www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Vad-EU-gor/Schengen-och-fri-rorlighet-for-personer/>, 2014-01-08

Värt att notera är att 65 procent uppger att de inte är hemlösa i sitt hemland och nästan hälften har barn under 18 år som är kvar i hemlandet, vilket skulle kunna tyda på att de vistas relativt kort tid i Sverige för att sedan återvända hem. Ungefär hälften uppger att de saknar inkomstkälla och cirka 30 procent försörjer sig genom tiggeri, gatumusicerande eller genom att panta burkar.⁸

Sveriges Radio genomförde under november och december 2013 en enkätundersökning som skickades till samtliga Sveriges 290 kommuner. Den visar att 67 kommuner under det senaste året har haft hemlösa EU-medborgare i kommunen. 44 kommuner uppger också att det förekommer tiggeri bland de hemlösa EU-medborgarna.⁹

I november 2012 presenterade Länsstyrelsen i Stockholm en nationell kartläggning av barn utsatta för människohandel i Sverige. Av denna kartläggning framgick att barnen var utsatta för olika former av exploatering såsom tvångsarbete, tiggeri, kriminalitet och sexuella ändamål. Kartläggningen visade att av de 102 barn som kommunerna redovisade var drygt en tredjedel EU-medborgare, ungefär lika många pojkar som flickor. Pojkarna var i majoritet när det gällde utsatthet i kriminalitet och tvångsarbete och flickorna när det gällde sexuell exploatering och tiggeri. Mer än hälften av dessa barn hade kommit till Sverige tillsammans med en vuxen som inte var barnets förälder eller så hade de kommit ensamma. De flesta barnen identifierades i Stockholm och Göteborg.¹⁰

---

⁸ Socialstyrelsen (2013). *Hemlöshet bland utrikesfödda personer utan uppehållstillstånd i Sverige*

⁹ Sveriges Radio: Hemlösa EU-migranter i 67 kommuner

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5740442>, 2013-12-23

¹⁰ Länsstyrelsen i Stockholms län (2012). *Barn utsatta för människohandel – en nationell kartläggning*

Syfte och metod

Syfte

Som en del i arbetet med det nya uppdraget och för att kunna ge en övergripande bild av den aktuella situationen beslutade Länsstyrelsen i Stockholm att genomföra en nationell kartläggning genom att inhämta information från polismyndigheter, kommuner, frivilligorganisationer och andra relevanta nyckelaktörer om deras erfarenheter av problematiken denna kartläggning berör, till exempel exploatering av arbetskraft, tiggeri och stölder, kopplad till EU-medborgare. Lägesrapporten syftar även till att få en uppfattning av hur många vuxna och barn som kan befinna sig i denna situation runtom i Sverige samt eventuell förekomst av ärenden rörande människohandel. Vidare har geografiska nedslag i två län gjorts i form av djupintervjuer. Fokus för dessa intervjuer har varit bärbranschen. Lägesrapporten syftar också till att ge Länsstyrelsen underlag för det fortsatta samordningsarbetet på nationell nivå.

Metod

Arbetet med den nationella lägesrapporten påbörjades under september 2013 och pågick till januari 2014.

Webbenkät

En webbenkät skickades ut till samtliga 290 kommuner, 21 polismyndigheter samt ett urval frivilligorganisationer över hela landet (bilaga 1).

Enkäten innehöll fyra delar som behandlade:

- a) arbetskraftsexploatering/tvångsarbete
- b) tiggeri
- c) att begå brott
- d) sexuella ändamål

De fyra huvudfrågorna i enkäten var:

- a) Har ni i x under 2013 kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete (ex. bärplockning, ros försäljning eller gatumusicerande)?
- b) Har ni i x under 2013 kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för tiggeri?
- c) Har ni i x under 2013 kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för att begå brott (ex. stöldligor)?
- d) Har ni i x under 2013 kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål (ex. prostitution)?

X= ”er kommun” i enkäten till kommunerna

X= ”er myndighet” i enkäten till polismyndigheterna

X= ”er verksamhet” i enkäten till frivilligorganisationerna

Om man svarade ja på någon av huvudfrågorna erbjöds man även att svara på antal, kön och nationalitet på personerna (bilaga 2).

Generellt angående antalsuppskattningar

Det bör betonas att uppskattningarna av antal personer som kan ha utnyttjats är just uppskattningar. Uppskattningarna är beroende av vem eller vilka som besvarat enkäten samt graden av kunskap om problematiken. Såväl under- som överrapportering kan ha förekommit.

Sannolikt har kommun, polis och frivilligorganisationer i viss utsträckning rapporterat om samma personer. Samma person kan även förekomma i flera kategorier, till exempel kan en och samma person både uppskattats ha utsatts för tvångsarbete och tvingats till tiggeri.

Geografiska nedslag och djupintervjuer

Vi valde att göra de geografiska nedslagen i Gävleborgs och Uppsala län; i Gävle, Bollnäs, Söderhamns och Tierps kommun. Där har det under sommaren och hösten 2013 funnits flera större tältläger med EU-medborgare. Det hade sedan tidigare uppkommit misstankar om människohandel och att personer som befunnit sig i länen för att plocka bär har utnyttjats för tvångsarbete.

Sammanlagt genomfördes 18 djupintervjuer med socialtjänst, polis, mark- och skogsförvaltare, kronofogde, åkeriägare, mark- och vägentreprenörer, näringsidkare, intresseorganisation och bäruppköpare. Vi besökte också två tältläger i Söderhamns kommun tillsammans med kommunens mark- och skogsförvaltare.

Resultat webbenkät

Kommuner

Av landets 290 kommuner har enkäten besvarats helt eller delvis av 181 kommuner, vilket utgör 62 procent av kommunerna. Några enkäter har öppnats men inte besvarats. Om samtliga frågor är obesvarade har enkäten registrerats som bortfall.

Alla län finns representerade bland de svarande kommunerna. I Gotlands, Hallands och Kronobergs län har samtliga kommuner svarat på enkäten. Fem kommuner har endast delvis besvarat enkäten. Vissa kommuner har meddelat att de på grund av tidsbrist eller bristande resurser inte kunnat prioritera att besvara enkäten. Några kommuner har meddelat att de inte har för avsikt att besvara enkäten.

Svarsfrekvens kommuner, uppdelad på län	
Blekinge	4 svarande (Karlshamn, Olofström, Ronneby, Sölvesborg)
Dalarna	10 svarande (Avesta, Falun, Gagnef, Hedemora, Leksand, Mora, Orsa, Säter, Vansbro, Älvdalen)
Gotland	Alla 1 svarande (Region Gotland)
Gävleborg	5 svarande (Bollnäs, Ljusdal, Nordanstig, Ockelbo, Söderhamn)
Halland	Alla 6 svarande (Falkenberg, Halmstad, Hylte, Kungsbacka, Laholm, Varberg)
Jämtland	1 svarande (Åre)
Jönköping	8 svarande (Aneby, Eksjö, Gislaved, Habo, Jönköping, Mullsjö, Nässjö, Tranås)
Kalmar	7 svarande (Borgholm, Högsby, Kalmar, Mörbylånga, Nybro, Vimmerby, Västervik)
Kronoberg	Alla 8 svarande (Alvesta, Lessebo, Ljungby, Markaryd, Tingsryd, Uppvidinge, Växjö, Älmhult)
Norrbottn	11 svarande (Arjeplog, Arvidsjaur, Boden, Haparanda, Jokkmokk, Kalix, Kiruna, Luleå, Pajala, Övertorneå, Övertorneå)
Skåne	20 svarande (Bjuv, Burlöv, Hässleholm, Höganäs, Hörby, Höör, Kristianstad, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Simrishamn, Sjöbo, Skurup, Staffanstorps, Svalöv, Tomelilla, Trelleborg, Ystad, Ängelholm)
Stockholm	16 svarande (Danderyd, Ekerö, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Sigtuna, Stockholm, Sundbyberg, Södertälje, Tyresö, Täby, Upplands Väsby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö, Österåker)
Södermanland	7 svarande (Flen, Gnesta, Katrineholm, Nyköping, Oxelösund, Strängnäs, Trosa)
Uppsala	3 svarande (Knivsta, Tierp, Älvkarleby)

Värmland	11 svarande (Arvika, Filipstad, Forshaga, Hagfors, Karlstad, Kil, Kristinehamn, Sunne, Säffle, Torsby, Årjäng)
Västerbotten	7 svarande (Bjurholm, Norsjö, Robertsfors, Skellefteå, Sorsele, Storuman, Vilhelmina)
Västernorrland	5 svarande (Härnösand, Sollefteå, Sundsvall, Timrå, Örnsköldsvik)
Västmanland	5 svarande (Arboga, Hallstahammar, Kungsör, Surahammar, Västerås)
Västra Götaland	30 svarande (Ale, Alingsås, Bengtsfors, Bollebygd, Borås, Essunga, Gullspång, Göteborg, Götene, Tidaholm, Herrljunga, Härryda, Karlsborg, Lerum, Lidköping, Lysekil, Mölndal, Partille, Skara, Skövde, Sotenäs, Strömstad, Tibro, Tjörn, Tranemo, Trollhättan, Töreboda, Vara, Vårgårda, Vänersborg)
Örebro	9 svarande (Askersund, Degerfors, Hallsberg, Hällefors, Karlskoga, Kumla, Laxå, Ljusnarberg, Örebro)
Östergötland	7 svarande (Boxholm, Linköping, Mjölby, Motala, Söderköping, Vadstena, Åtvidaberg)

Arbetskraftsexploatering/tvångsarbete

Av 290 kommuner har 176 svarat på frågan om kommunen kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete. Av dessa har 33 kommuner svarat ja och 143 kommuner har svarat nej.

De kommuner som svarat ja representerar 16 län från Skåne och Blekinge län i söder till Norrbottens län i norr. Såväl de tre storstäderna som mellanstora och små kommuner har svarat ja.

Svaren ger ett intervall på 173 till 345 personer. Där det uppgetts ”fler än 50” har vi räknat på 50 personer vilket gör att det högsta antalet skulle kunna vara än högre. De flesta kommuner som svarat ja har uppgett att de kommit i kontakt med 1–5 personer. De kommuner som angett flest personer; 26–50 respektive fler än 50 är Stockholms stad, Västerås och Tierp.

Stockholms stad, Västerås, Söderhamns och Nordanstigs kommuner uppger att de haft barn under 18 år. Nästan alla kommuner har uppgett att de flesta är män och cirka hälften av kommunerna uppger att de också kommit i kontakt med kvinnor som kan ha varit utnyttjade för tvångsarbete.

Flest kommuner uppger att personerna är från Rumänien och Bulgarien men även Polen, Ungern, Lettland, Litauen och Tjeckien finns bland ursprungsländerna.

Kommuner som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete

Län	Kommun	Antal personer
Blekinge	Karlshamn	1–5
	Ronneby	1–5
Gävleborg	Bollnäs	11–25
	Söderhamn	6–10
	Nordanstig	1–5
Halland	Halmstad	ingen uppgift
	Falkenberg	1–5
Kalmar	Kalmar	ingen uppgift
Kronoberg	Växjö	1–5
	Älmhult	1–5
Norrbotten	Jokkmokk	ingen uppgift
	Boden	6–10
Skåne	Trelleborg	1–5
	Malmö stad	11–25
	Kristianstad	6–10
	Hässleholm	1–5
Stockholm	Nykvarn	1–5
	Stockholms stad	26–50
	Södertälje	6–10
	Täby	ingen uppgift
Södermanland	Nyköping	1–5
Uppsala	Tierp	fler än 50
Värmland	Kil	1–5
	Filipstad	1–5
Västernorrland	Härnösand	1–5
	Sundsvall	1–5
Västmanland	Västerås stad	26–50
Västra Götaland	Göteborgs stad	1–5
	Vänersborg	1–5
Örebro	Ljusnarsberg	6–10
	Örebro	1–5
Östergötland	Åtvidaberg	1–5
	Boxholm	1–5

Antal kommuner som uppgett respektive nationalitet*

Rumänien	15
Bulgarien	11
Polen	4
Ungern	2
Lettland	1
Litauen	1
Tjeckien	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många kommuner som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Tiggeri

174 kommuner har besvarat frågan om kommunen kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för tiggeri. Av dessa har 25 kommuner svarat ja och 149 kommuner har svarat nej. De kommuner som svarat ja representerar 14 län från Skåne och Blekinge län i söder till Västernorrlands län i norr. Förutom Stockholm är det mellanstora och små kommuner som svarat ja.

Kommuner som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för tiggeri

Län	Kommun	Antal personer
Blekinge	Ronneby	1–5
Dalarna	Leksand	1–5
Gotland	Region Gotland	1–5
Gävleborg	Ljusdal	fler än 50
Halland	Falkenberg	1–5
Jönköping	Habo	1–5
	Jönköping	1–5
Kronoberg	Växjö	1–5
	Älmhult	1–5
Skåne	Lund	11–25
	Burlöv	1–5
	Kristianstad	6–10
	Hässleholm	1–5
Stockholm	Stockholms stad	1–5
	Vallentuna	1–5
	Södertälje	11–25

	Nynäshamn	1–5
Södermanland	Nyköping	1–5
	Strängnäs	6–10
Uppsala	Tierp	1–5
Västerbotten	Skellefteå	1–5
Västmanland	Västerås stad	6–10
Västra Götaland	Trollhättans stad	1–5
	Vänersborg	1–5
Östergötland	Åtvidaberg	1–5

Svaren ger ett intervall på 109 till 225 personer. Där det uppgetts ”fler än 50” har vi räknat på 50 personer vilket gör att det högsta antalet skulle kunna vara än högre.

Av de 25 kommuner som svarat ja har 19 kommuner kommit i kontakt med 1–5 personer. Bland dessa finns både barn och vuxna med en övervikt mot kvinnor. De allra flesta är från Rumänien. En kommun har identifierat fler än 50 personer och två kommuner har identifierat 11–25 personer, övervägande vuxna män och kvinnor från Rumänien. Fem kommuner; Ronneby, Älmhult, Burlöv, Skellefteå och Västerås uppger att de haft flickor eller pojkar under 18 år.

Det är tre ursprungsländer som uppgetts; Rumänien, Bulgarien och Slovakien.

Antal kommuner som uppgett respektive nationalitet*

Rumänien	17
Bulgarien	3
Slovakien	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många kommuner som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Att begå brott

174 kommuner har besvarat frågan om kommunen kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för att begå brott. Av dessa har tolv kommuner svarat ja, medan 162 kommuner har svarat nej. De kommuner som svarat ja representerar åtta län från Skåne i söder till Norrbotten i norr. Ingen av de tre storstäderna har svarat ja, utan de flesta kommuner som svarat ja är mindre eller mellanstora.

Kommuner som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för att begå brott

Län	Kommun	Antal personer
Gävleborg	Ljusdal	26–50
Kronoberg	Ljungby	1–5
Skåne	Bjuv	1–5
	Burlöv	1–5
Stockholm	Södertälje	6–10
	Sigtuna	11–25
Södermanland	Gnesta	6–10
Västmanland	Västerås stad	6–10
Västra Götaland	Bengtsfors	6–10
	Lerum	1–5
	Skara	1–5
Östergötland	Mjölby	1–5

Svaren ger ett intervall på 67 till 145 personer. De flesta kommuner har uppgett att de har kommit i kontakt med 1–5 eller 6–10 personer. Undantagen är Sigtuna och Ljusdal som rapporterar 11–25 respektive 26–50 personer.

De kommuner som uppger att de haft ärenden rörande barn under 18 år är Burlöv, Södertälje, Sigtuna, Västerås, Bengtsfors, Lerum och Mjölby. Kommunerna rapporterar en jämn fördelning mellan kvinnor, män, flickor och pojkar.

Personerna kommer från Rumänien, Bulgarien, Finland, Irland, Litauen, Polen, Tjeckien och Ungern.

Antal kommuner som uppgett respektive nationalitet*

Rumänien	5
Bulgarien	2
Finland	1
Irland	1
Litauen	1
Polen	1
Tjeckien	1
Ungern	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många kommuner som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Sexuella ändamål

173 kommuner har besvarat frågan om kommunen kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål. Av dessa har 15 kommuner svarat ja och 158 har svarat nej. De kommuner som svarat ja representerar åtta län från Skåne i söder till Norrbotten i norr. Samtliga tre storstäder har identifierat personer som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål. De övriga kommunerna som svarat ja är både stora, mellanstora och små kommuner.

Kommuner som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål		
Län	Kommun	Antal personer
Gävleborg	Söderhamn	1–5
Norrbotten	Kiruna	1–5
Skåne	Malmö stad	11–25
	Kristianstad	1–5
	Hässleholm	1–5
Stockholm	Stockholms stad	11–25
	Södertälje	1–5
Västerbotten	Sorsele	1–5
Västernorrland	Sundsvall	1–5
Västmanland	Västerås stad	6–10
Västra Götaland	Trollhättans stad	1–5
	Göteborgs stad	6–10
	Partille	1–5
	Strömstad	1–5
	Gullspång	1–5

Svaren ger ett intervall på 45 till 125 personer. De flesta kommuner som svarat ja har uppgett att de varit i kontakt med 1–5 personer som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål. De kommuner som rapporterar ett större antal är främst storstadskommunerna Stockholm och Malmö, men även Göteborg och Västerås som uppger 6–10 personer.

Ingen kommun har kommit i kontakt med pojkar eller män som kan ha utnyttjats. De flesta är kvinnor men fem kommuner; Söderhamn, Kristianstad, Sorsele, Göteborg och Gullspång uppger även att de har kommit i kontakt med flickor under 18 år.

Kvinnorna kommer från Rumänien, Bulgarien, Spanien, Lettland, Litauen, Slovakien, Polen, Ungern och Storbritannien. Flickorna kommer från Rumänien och Bulgarien.

Antal kommuner som uppgett respektive nationalitet*	
Rumänien	7
Bulgarien	2
Lettland	2
Spanien	2
Litauen	1
Polen	1
Slovakien	1
Storbritannien	1
Ungern	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många kommuner som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Polismyndigheter

Det finns en polismyndighet i varje län och av landets 21 polismyndigheter har enkäten besvarats helt eller delvis av 18.

Svarsfrekvens polismyndigheter, uppdelad på län	
Blekinge	svarat delvis
Dalarna	svarat delvis
Gotland	svarat
Gävleborg	svarat
Halland	svarat
Jämtland	svarat
Jönköping	svarat
Kalmar	ej svarat
Kronoberg	svarat
Norrbottn	svarat delvis
Skåne	svarat
Stockholm	svarat
Södermanland	ej svarat
Uppsala	svarat
Värmland	svarat
Västerbotten	ej svarat
Västernorrland	svarat
Västmanland	svarat
Västra Götaland	svarat
Örebro	svarat
Östergötland	svarat

Arbetskraftsexploatering/tvångsarbete

18 polismyndigheter har besvarat frågan om man i sitt län har kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete. 13 län har svarat ja och fem län har svarat nej. Av de län som svarat ja är det sydligaste länet Blekinge och det nordligaste länet Norrbotten.

Polismyndigheter som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete

Län	Antal personer
Blekinge	ingen uppgift
Dalarna	6–10
Gotland	1–5
Gävleborg	fler än 50
Jönköping	6–10
Kronoberg	6–10
Norrbottn	1–5
Stockholm	1–5
Uppsala	fler än 50
Värmland	fler än 50
Västmanland	6–10
Örebro	fler än 50
Östergötland	11–25

Svaren ger ett intervall på 238 till 280 personer. Där det uppgetts ”fler än 50” har vi räknat på 50 personer vilket gör att det högsta antalet skulle kunna vara än högre. Flera län har svarat att man kommit i kontakt med fler än 50 personer; Gävleborgs, Uppsala, Värmlands och Örebro län.

Jönköpings och Östergötlands län svarar att man har haft ärenden med flickor under 18 år. Inga andra län har angett att man haft ärenden med flickor eller pojkar. Här kan noteras att ingen av de svarande kommunerna i Jönköpings eller Östergötlands län uppgivit att de kommit i kontakt med barn som kan ha utsatts för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete.

Alla län rapporterar en jämn fördelning mellan kvinnor och män förutom Östergötlands län som endast rapporterar flickor och kvinnor.

De vanligaste ursprungsländerna är Rumänien följt av Bulgarien, Estland, Irland och Lettland.

Antal polismyndigheter som uppgett respektive nationalitet*

Rumänien	10
Bulgarien	6
Estland	1
Irland	1
Lettland	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många polismyndigheter som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Tiggeri

16 polismyndigheter har besvarat frågan om man i sitt län har kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för tiggeri. 13 län svarade ja och tre län svarade nej. Sydligaste län som svarat ja är Kronobergs län och nordligast är Norrbottens län.

Polismyndigheter som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för tiggeri

Län	Antal personer
Gotland	1–5
Gävleborg	fler än 50
Jämtland	1–5
Jönköping	6–10
Kronoberg	1–5
Norrbotten	ingen uppgift
Stockholm	6–10
Uppsala	ingen uppgift
Värmland	6–10
Västmanland	6–10
Västra Götaland	6–10
Örebro	11–25
Östergötland	11–25

Svaren ger ett intervall på 105 till 165 personer. Där det uppgetts ”fler än 50” har vi räknat på 50 personer vilket gör att det högsta antalet skulle kunna vara än högre. Gävleborg är det län som rapporterar flest personer följt av Örebro och Östergötland.

Jönköpings, Stockholms och Östergötlands län svarar att man varit i kontakt med barn under 18 år. Jönköping och Östergötland rapporterar flickor och Stockholm rapporterar pojkar. Övriga län har varit i kontakt med både kvinnor och män förutom Gotlands och Jämtlands län som svarat att de endast kommit i kontakt med kvinnor.

Samtliga län som svarat ja har uppgett att de haft EU-medborgare från Rumänien, undantaget Norrbotten som inte uppgett några nationaliteter.

Antal polismyndigheter som uppgett respektive nationalitet*

Rumänien	12
Bulgarien	7
Slovenien	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många polismyndigheter som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Att begå brott

13 polismyndigheter har besvarat frågan om man i sitt län har kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för att begå brott. Av dessa har sju län svarat ja medan sex har svarat nej. Sydligaste län som svarat ja är Kronobergs län och nordligast är Västernorrlands län.

Polismyndigheter som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för att begå brott

Län	Antal personer
Gävleborg	11–25
Kronoberg	1–5
Stockholm	1–5
Värmland	26–50
Västernorrland	1–5
Västra Götaland	fler än 50
Östergötland	26–50

Svaren ger ett intervall på 116 till 190 personer. Där det uppgetts ”fler än 50” har vi räknat på 50 personer vilket gör att det högsta antalet skulle kunna vara än högre. Gällande brott är det Västra Götaland som har erfarenhet av flest personer, fler än 50, följt av Värmland och Östergötland som båda rapporterat 26–50 personer.

Inget län rapporterar ärenden som rör barn utan alla personer är vuxna kvinnor eller män, med en överrepresentation av män.

Personerna kommer bland annat från Rumänien, Bulgarien, Litauen och Polen.

Antal polismyndigheter som uppgett respektive nationalitet*

Rumänien	5
Bulgarien	4
Litauen	3
Polen	2
Lettland	1
Slovakien	1
Estland	1
Storbritannien	1
Irland	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många polismyndigheter som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Sexuella ändamål

15 polismyndigheter har besvarat frågan om man i sitt län kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål. Av dessa har sex län svarat ja och nio har svarat nej. Sydligaste länet som svarat ja är Skåne medan Norrbottens län är nordligast.

Polismyndigheter som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål

Län	Antal personer
Norrbotten	1–5
Skåne	1–5
Stockholm	26–50
Värmland	1–5
Västra Götaland	26–50
Östergötland	1–5

Svaren ger ett intervall på 56 till 120 personer. Storstadslänet Stockholm och Västra Götaland rapporterar flest personer, 26–50, medan de andra länen haft kontakt med 1–5 personer.

Inget län har uppgett att de haft flickor, pojkar eller män utan samtliga personer har varit kvinnor.

Kvinnorna kommer från Rumänien, Bulgarien, Lettland, Litauen och Polen.

Antal polismyndigheter som uppgett respektive nationalitet*

Rumänien	4
Bulgarien	2
Lettland	1
Litauen	1
Polen	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många polismyndigheter som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Frivilligorganisationer

202 frivilligorganisationer runt om i Sverige erbjöds svara på enkäten. Den skickades till alla Frälsningsarméns lokala kontor via organisationens egen kontaktlista, till alla kvinno- och tjejjourer inom Roks, till Stadsmissionens alla lokala kontor, Röda Korset samt till ett antal kommunala öppna verksamheter som kommer i kontakt med målgruppen EU-medborgare. Enkäten besvarades helt eller delvis av 54 organisationer.

Frivilligorganisationer som har besvarat enkäten, uppdelade på län och kommun

Län	Kommun	Organisation
Dalarna	Borlänge	Borlänge kvinnojour
	Ludvika	Ludvika kvinnojour
	Vansbro	Vansbro kvinnojour
Gävleborg	Gävle	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet
	Hofors	Hofors kvinnojour
	Ljusdal	Ljusdals kvinnojour
Jönköping	Gislaved	Gislaveds kvinnojour
	Jönköping	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet
Kalmar	Hultsfred-Vimmerby	Vimmerby kvinnojour
Kronoberg	Ljungby	Ljungby kvinnojour
Norrbottnen	Haparanda	Frälsningsarmén Haparanda
	Kalix	Kalix kvinnojour
	Luleå	Luleå kvinnojour
	Piteå	Piteå kvinnojour
Skåne	Malmö stad	Frälsningsarmén Limhamn

	Malmö stad	Stadsmissionen
	Ystad	Frälsningsarmén Ystad
Stockholm	Haninge	Haninge kvinnojour
	Järfälla	Järfälla kvinnojour
	Norrtälje	Frälsningsarmén Norrtälje
	Nynäshamn	Nynäshamns kvinnojour
	Stockholms stad	Convictus
	Stockholms stad	Crossroads Stadsmissionen
	Stockholms stad	FA-Centret Akalla
	Stockholms stad	Frälsningsarmén Elisabetgården
	Stockholms stad	Frälsningsarmén Källan
	Stockholms stad	Frälsningsarmén Samtalscentret Eken
	Stockholms stad	Frälsningsarmén skyddat boende
	Stockholms stad	Frälsningsarméns Sociala Center
	Stockholms stad	Frälsningsarmén Templet
	Stockholms stad	Frälsningsarmén Värtahemmet
	Stockholms stad	Romska tjejjour
	Stockholms stad	Röda Korset
	Stockholms stad	Stockholms tjejjour
	Stockholms stad	Terrafem
	Sundbybergs stad	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet
	Upplands-Bro	Upplands-Bro kvinnojour
	Vallentuna	Vallentuna kvinnojour
	Österåker	Österåkers kvinnojour
Uppsala	Uppsala	Stadsmissionen
Värmland	Sunne	Sunne kvinnojour
Västernorrland	Sundsvall	Frälsningsarmén Sundsvall
	Sundsvall	Sundsvalls kvinnojour
Västmanland	Västerås stad	Frälsningsarmén Västerås
Västra Götaland	Alingsås	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet
	Göteborgs stad	Frälsningsarméns familjecenter Majorna
	Göteborgs stad	Frälsningsarmén Nylösegården
	Göteborgs stad	Göteborgs tjejjour
	Göteborgs stad	Stadsmissionen
	Mölnadal-Härryda	Mölnadal-Härryda kvinnojour

	Skövde	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet
Örebro	Örebro	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet
Östergötland	Linköping	Stadsmissionen
	Norrköping	Norrköpings tjejjour

Arbetskraftsexploatering/tvångsarbete

54 organisationer har svarat på frågan om de i sin verksamhet kommit i kontakt med personer som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete. Av dessa är det tolv organisationer från sju län som svarat ja och 42 som svarat nej. Organisationerna representerar fyra verksamheter inom Frälsningsarmén, fyra verksamheter inom Stadsmissionen, två kvinnojourer, en tjejjour samt Röda Korset.

Frivilligorganisationer som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete			
Län	Kommun	Organisation	Antal personer
Jönköping	Jönköping	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet	1–5
Skåne	Malmö stad	Stadsmissionen	26–50
Stockholm	Järfälla	Järfälla kvinnojour	1–5
	Stockholms stad	Frälsningsarméns Sociala Center	1–5
	Stockholms stad	Röda Korset	fler än 50
	Stockholms stad	Romska tjejjouren	11–25
	Sundbybergs stad	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet	1–5
Uppsala	Uppsala	Stadsmissionen	26–50
Värmland	Sunne	Sunne kvinnojour	1–5
Västra Götaland	Alingsås	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet	1–5
	Göteborgs stad	Stadsmissionen	6–10
Östergötland	Linköping	Stadsmissionen	1–5

Svaren ger ett intervall på 126 till 220 personer. Där det uppgetts ”fler än 50” har vi räknat på 50 personer vilket gör att det högsta antalet skulle kunna vara än högre. Organisationer baserade i Stockholm, Malmö och Uppsala rapporterar flest personer.

Den enda organisation som uppger att de haft kontakt med flickor och pojkar under 18 år är Romska tjejjouren i Stockholm. Kvinnojourerna har endast kommit i kontakt med kvinnor. Stadsmissionen och Frälsningsarmén har haft kontakt med både kvinnor och män om än övervägande män.

De flesta personer uppges komma från Rumänien följt av Bulgarien, Polen, Estland, Frankrike, Grekland, Italien, Lettland, Litauen, Slovenien, Spanien, Ungern och Österrike.

Antal organisationer som uppgett respektive nationalitet*

Rumänien	11
Bulgarien	6
Polen	4
Estland	2
Lettland	2
Litauen	2
Ungern	2
Frankrike	1
Grekland	1
Italien	1
Slovenien	1
Spanien	1
Österrike	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många organisationer som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Tiggeri

54 organisationer har svarat på frågan om de i sin verksamhet har kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för tiggeri. Tolv organisationer har svarat ja och 42 har svarat nej. Organisationerna som svarat ja kommer från två storstads-län; Stockholm och Västra Götaland samt Jönköping, Uppsala, Värmland, Örebro och Östergötland. De representerar sex olika verksamheter inom Frälsningsarmén, två verksamheter inom Stadsmissionen, två kvinnojourer, en tjejjour samt Röda Korset.

Frivilligorganisationer som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för tiggeri

Län	Kommun	Organisation	Antal personer
Jönköping	Jönköping	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet	11–25
Stockholm	Haninge	Haninge kvinnojour	1–5
	Stockholms stad	Frälsningsarméns Sociala Center	1–5
	Stockholms stad	Röda Korset	1–5
	Stockholms stad	Romska tjejjouren	11–25
	Sundbybergs stad	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet	1–5
Uppsala	Uppsala	Stadsmissionen	fler än 50
Värmland	Sunne	Sunne kvinnojour	1–5
Västra Götaland	Alingsås	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet	1–5
	Göteborgs stad	Frälsningsarmén Nylösegården	1–5
Örebro	Örebro	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet	1–5
Östergötland	Linköping	Stadsmissionen	11–25

Svaren ger ett intervall på 91 till 165 personer. Där det uppgetts ”fler än 50” har vi räknat på 50 personer vilket gör att det högsta antalet skulle kunna vara än högre. De flesta som svarat ja har kommit i kontakt med 1–5 personer. Undantagen är Stadsmissionen Uppsala som uppgett fler är 50 personer samt Frälsningsarmén Jönköping, Stadsmissionen Linköping och Romska tjejjouren i Stockholm vilka alla uppgett 11–25 personer.

Två organisationer har uppgett att man haft kontakt med flickor och pojkar under 18 år; Romska tjejjouren i Stockholm (flickor och pojkar) och Stadsmissionen Uppsala (pojkar). De flesta, förutom kvinnojourerna, har uppgett att de haft kontakt med både kvinnor och män – om än flest kvinnor.

Personerna uppges komma från Rumänien, Bulgarien, Belgien, Lettland, Polen, Slovenien och Ungern.

Antal organisationer som uppgett respektive nationalitet*

Rumänien	8
Bulgarien	2
Belgien	1
Lettland	1
Polen	1
Slovenien	1
Ungern	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många organisationer som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Att begå brott

54 organisationer har svarat på frågan om de i sin verksamhet har kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för att begå brott. Tre organisationer har svarat ja, samtliga i Stockholms län: Romska tjejjouren, Crossroads (Stadsmissionen) och Röda Korset. Övriga 51 har svarat nej.

Frivilligorganisationer som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för att begå brott

Län	Kommun	Organisation	Antal personer
Stockholm	Stockholms stad	Crossroads	1–5
	Stockholms stad	Röda Korset	1–5
	Stockholms stad	Romska tjejjouren	6–10

Svaren ger ett intervall på 8 till 20 personer.

Romska tjejjouren har uppgett att de haft kontakt med flickor och pojkar under 18 år från Bulgarien, Rumänien och Ungern. Crossroads och Röda Korset har endast kommit i kontakt med män från Rumänien respektive Polen och Österrike.

Antal organisationer som uppgett respektive nationalitet*

Rumänien	2
Bulgarien	1
Polen	1
Ungern	1
Österrike	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många organisationer som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Sexuella ändamål

54 organisationer har svarat på frågan om de i sin verksamhet har kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål. 13 organisationer i sju län har svarat ja och 41 har svarat nej.

Av de 13 organisationer som svarat ja har sju sin verksamhet i Stockholms län, en i Göteborg och övriga fem i Borlänge, Jönköping, Hultsfred-Vimmerby, Norrköping och Luleå.

De organisationer som svarat ja är fem kvinnojourer, tre tjejjourer, tre verksamheter inom Frälsningsarmén, Röda Korset och Stadsmissionen.

Frivilligorganisationer som har svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål			
Län	Kommun	Organisation	Antal personer
Dalarna	Borlänge	Borlänge kvinnojour	1–5
Jönköping	Jönköping	Frälsningsarméns öppna sociala verksamhet	1–5
Kalmar	Hultsfred-Vimmerby	Vimmerby kvinnojour	1–5
Norrbottn	Luleå	Luleå kvinnojour	1–5
Stockholm	Haninge	Haninge kvinnojour	1–5
	Nynäshamn	Nynäshamns kvinnojour	1–5
	Stockholms stad	FA-Centret Akalla	1–5
	Stockholms stad	Frälsningsarmén skyddat boende	1–5
	Stockholms stad	Romska tjejjouren	1–5
	Stockholms stad	Röda Korset	1–5
	Stockholms stad	Stockholms tjejjour	11–25
Västra Götaland	Göteborgs stad	Stadsmissionen	26–50
Östergötland	Norrköping	Norrköpings tjejjour	11–25

Svaren ger ett intervall mellan 58 och 150 personer. De flesta som svarat ja har uppgett ett antal om 1–5 personer. Undantagen är Stockholms och Norrköpings tjejjourer vilka uppgett 11–25 personer och Stadsmissionen i Göteborg som uppgett 26–50 personer.

Luleå kvinnojour, tjejjourerna i Stockholm och Norrköping samt Romska tjejjouren har uppgett att de haft kontakt med flickor under 18 år. Varken Stockholms stad, Luleå eller Norrköpings kommuner har uppgett att de kommit i kontakt med målgruppen. Ingen organisation har uppgett att de kommit i kontakt med pojkar eller män som utnyttjats för sexuella ändamål.

Flickorna kommer från Litauen, Rumänien och Ungern. Kvinnorna kommer från Bulgarien, Estland, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Polen, Portugal, Rumänien, Spanien, Tyskland och Ungern.

Antal organisationer som uppgett respektive nationalitet*	
Rumänien	6
Litauen	4
Italien	2
Polen	2
Spanien	2
Bulgarien	1
Estland	1
Grekland	1
Irland	1
Lettland	1
Portugal	1
Tyskland	1
Ungern	1

* Observera att tabellen inte säger något om antalet individer, endast hur många organisationer som uppgett att de har kännedom om en eller flera personer från dessa länder.

Slutsatser från enkätstudie

Ungefär två tredjedelar av landets kommuner, 18 av 21 polismyndigheter och 54 frivilligorganisationer besvarade enkäten.

Det är svårt att dra några slutsatser om det totala antalet EU-medborgare som kan ha utnyttjats för olika ändamål, då uppskattningarna är beroende av vem som besvarat enkäten samt vederbörandes kunskaper om problematiken.

Såväl under- som överrapportering kan ha förekommit. Sannolikt har även viss andel dubbelrapportering förekommit, då kommun, polis och frivilligorganisationer kan ha rapporterat om samma personer. En och samma person kan även ha förekommit i flera exploateringsformer, exempelvis ha bedömts som utsatt både för tvångsarbete och för tiggeri.

Man ska också vara försiktig med att tolka siffror som beskriver en subjektiv uppfattning som *kan ha utnyttjats*. Länsstyrelsen bedömer det ändå som värdefullt att göra en sammanställning av svaren samt sätta det i relation till faktiska polisanmälningar.¹¹ Detta ger en uppfattning om mörkertalet, men ingen exakt bild av omfattningen brottsoffer som är EU-medborgare.

Antal personer som under 2013 kan ha utnyttjats för följande exploateringsformer:

Arbetskraftsexploatering/tvångsarbete	537–845 personer
Tiggeri	305–555 personer
Att begå brott	191–355 personer
Sexuella ändamål	159–395 personer

Underlaget visar att:

- Utsatta EU-medborgare finns över hela landet, i alla län och i både stora, mellanstora och små kommuner.
- Alla exploateringsformer gäller både kvinnor, män, flickor och pojkar – förutom sexuell exploatering där det bara rapporterats in kvinnor och/eller flickor.
- De utsatta EU-medborgarna kommer övervägande från Rumänien och Bulgarien.

Ur ett barnperspektiv

I denna kartläggning har ett 50-tal barn identifierats som utsatta för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete. I tiggeri har också ett 50-tal barn identifierats och att exploateras för att begå brott är det ett 40-tal barn. När det gäller exploatering för sexuella ändamål har ett 30-tal barn, varav enbart flickor upptäckts.

¹¹ Se BRÅ-statistik på sid. 10

Flickor är i majoritet när det gäller arbetskraftsexploatering/tvångsarbete och sexuella ändamål, och pojkar när det gäller att begå brott och tiggeri.

Arbetskraftsexploatering/tvångsarbete

Polismyndigheten i Jönköpings och Östergötlands län rapporterar att man har haft ärenden rörande arbetskraftsexploatering med flickor under 18 år. Här kan noteras att ingen av de svarande kommunerna i dessa två län uppgivit att de kommit i kontakt med barn som kan ha utsatts för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete.

De kommuner som rapporterat in kontakt med barn finns i Stockholms, Gävleborgs och Västmanlands län. Stockholms län finns även representerat i svaren från frivilligorganisationerna.

Tiggeri

Gällande tiggeri har Polismyndigheten i Jönköpings, Stockholms och Östergötlands län svarat att de haft kontakt med flickor och/eller pojkar under 18 år. I kommunenkäten är Blekinge, Kronobergs, Skåne, Västerbottens och Västmanlands län representerade. De frivilligorganisationer som svarat att de har haft kontakt med barn finns i Stockholms och Uppsala län.

Att begå brott

Gällande brott har inga ärenden om barn rapporterats in av någon polismyndighet. I kommunenkäten är Skåne, Stockholms, Västmanlands, Västra Götalands och Östergötlands län representerade. Den frivilligorganisation som svarat att de har haft kontakt med barn finns i Stockholms län.

Sexuella ändamål

Gällande sexuella ändamål har inga ärenden om barn rapporterats in av någon polismyndighet. I kommunenkäten är Gävleborgs, Skåne, Västerbottens och Västra Götalands län representerade. De frivilligorganisationer som svarat att de har haft kontakt med barn finns i Norrbottens, Stockholms och Östergötlands län.

Luleå kvinnojour, tjejjourerna i Stockholm och Norrköping samt Romska tjejjouren i Stockholm har uppgett att de haft kontakt med flickor under 18 år. Varken Stockholms stad, Luleå eller Norrköpings kommun har uppgett att de kommit i kontakt med denna målgrupp. Inga pojkar har rapporterats utan endast flickor.

Totalt visar enkätsvaren att kommuner, polismyndigheter och frivilligorganisationer identifierat barn i tolv av Sveriges 21 län som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete, tiggeri, att begå brott och/eller sexuella ändamål. Flest antal barn har rapporterats in av organisationerna. Samma barn kan ha varit utsatta för flera ändamål.

Att svaren skiljer sig åt inom vissa län kan tyda på att det finns brister i samverkan mellan polis, socialtjänst och frivilligorganisationer.

Uppdelat på kvinnor och män

Arbetskraftsexploatering/tvångsarbete

Av de 33 kommuner som svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete har tolv kommuner uppgett kvinnor och 20 har uppgett män. Av de 13 polismyndigheter som svarat ja har nio uppgett kvinnor och sju har uppgett män. Av de tolv frivilligorganisationer som svarat ja har nio uppgett kvinnor och sju har uppgett män.

Tiggeri

Av de 25 kommuner som svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för tiggeri har elva kommuner uppgett kvinnor och tio har uppgett män. Av de 13 polismyndigheter som svarat ja har nio uppgett kvinnor och åtta har uppgett män. Av de tolv frivilligorganisationer som svarat ja har åtta uppgett kvinnor och tre har uppgett män.

Att begå brott

Av de tolv kommuner som svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för att begå brott har fem kommuner uppgett kvinnor och sju har uppgett män. Av de sju polismyndigheter som svarat ja har två uppgett kvinnor och sex har uppgett män. Av de tre frivilligorganisationer som svarat ja har en uppgett kvinnor och tre har uppgett män.

Sexuella ändamål

Av de 15 kommuner som svarat att de kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål har elva uppgett kvinnor (ytterligare en kommun har endast uppgett flickor) och inga kommuner har uppgett män. Av de sex polismyndigheter som svarat ja har fyra uppgett kvinnor och ingen har uppgett män. Av de 13 frivilligorganisationer som svarat ja har tolv uppgett kvinnor (ytterligare en organisation har endast uppgett flickor) och ingen har uppgett män.

Djupintervjuer

– i bärplockarnas spår

Inledning

Som ett ytterligare steg i att kartlägga länens erfarenheter av problematiken gjordes 18 djupintervjuer inom Gävleborgs och Uppsala län. Där har det under sommaren och hösten 2013 funnits flera större tätläger med EU-medborgare, främst från Bulgarien. Det hade sedan tidigare uppkommit misstankar om människohandel och att personer som befunnit sig i länen för att plocka bär hade utnyttjats i tvångsarbete. Vi hade också indikationer på att det funnits barn i lägren och lokala myndigheter och invånare hade vittnat om att EU-medborgarna levde under mycket svåra och fattiga förhållanden.

Det är sedan tidigare känt att människor som exploateras och utnyttjas ofta inte rapporterar missförhållanden till myndigheter och identifierar sig själva sällan som offer för exploatering. Detta kan bero på faktorer som rädsla för repressalier och förlorade inkomster. Därför bygger intervjuerna som följer främst på vittnesmål från personer som uppgett att de på olika sätt kommit i kontakt med EU-medborgare, exempelvis polis, socialtjänst och lokala näringsidkare. Syftet med intervjuerna är att illustrera en bild av hur de fattiga EU-medborgarnas närvaro förstås och uppfattas av de lokala samhällen som vittnat om problem i samband med bärssäsongen och de EU-medborgare som kommer till Sverige i samband med den, samt få en bild av hur de lokala myndigheterna agerat eller samarbetat i frågan.

Några av intervjuerna speglar en stor frustration hos de intervjuade vilket framgår av citaten. Det ska understrykas att intervjuerna och citaten inte ämnar cementera en sanning av EU-medborgare som en kollektiv grupp utan istället peka på konkreta problem som uppstått i samband med bärplockningen i svenska kommuner där EU-medborgare anländer till Sverige i tron om att det finns gott om välbetalda arbetstillfällen inom bärbranschen men där verkligheten är en annan. Det framkommer tydligt att perspektiven och problembeskrivningarna skiljer sig märkbart åt mellan myndigheter och privata aktörer. En orsak till detta kan vara att dialogen mellan dessa två parter är allt för svag.

Bärssäsongen har de senaste åren förlängts från knappa tre månader till närmare fem månader.

Vittnesmålen kring bärplockarnas situation och relaterad problematik berör främst friplockande EU-medborgare. I intervjuerna lyfts det dock fram att viseringsplockare med arbetstillstånd oftast arbetar under mer acceptabla förhållanden.

Samtliga intervjupersoner vittnar om att de sett barn i och omkring tältlägren och att majoriteten av dessa är ungdomar. Dock har det funnits små barn i samtliga läger även om de inte varit många till antalet, vilket signalerar om en akut situation.

Sammantaget ger intervjuerna en bild av ett stundtals kaotiskt läge i svenska kommuner under bärsäsongen där fattiga EU-medborgares utsatthet i kombination med bristande kunskap, dialog och samarbete mellan myndigheter resulterat i en mångsidig problematik som växer.

Socialtjänsten

Bollnäs, Söderhamns och Tierps kommun:

Under åren 2009–2010 började samtliga kommuner som Länsstyrelsen lät intervjuas, uppmärksamma problematiken med EU-medborgare som kan vara utsatta för brott i samband med att de kommer hit för att plocka bär.

Socialtjänsten kom bland annat i kontakt med personer som hade rymt från lägren. Så här säger en av de intervjuade:

”De hade inte fått betalt och personer hotade att sälja deras kvinnor om de inte gjorde som de blev tillsagda. Det hade också förekommit hot mot familjemedlemmar i hemlandet. Det rörde sig om både män och kvinnor och socialtjänsten uppmärksammade polisen på detta och det var två personer som blev dömda för människohandel.”

Antalet EU-medborgare i kommunerna har ökat markant. 2010 var det enstaka personer och 2012 var det uppemot 500 personer i en kommun som kom för att plocka bär och som bodde i tältläger. Kommunerna har försökt att möta tillströmningen av bärplockare på olika sätt.

”En stor markägare beslutade sig under 2012 för att upplåta mark till lägren och kommunen ordnade med vatten och sophantering för att det skulle bli drägligare att bo där. Trots att det var lite bär och dåligt väder detta år kom det fler personer än året innan.[...]Det var ju desperata människor som kom. Deras berättelser var ju väldigt samstämmiga. De hade blivit kontaktade av en person i byarna som lovade dem att tjäna mycket pengar på att åka hit och plocka bär, men det blev motsatsen, inga bär och inga pengar. En del har sina barn med sig och oftast är det äldre barn, 12 år och uppåt.”

Socialtjänsten kom i kontakt med människohandel för andra ändamål år 2010 när bärplockare sökte akut bistånd. Socialtjänsten var till en början inte medveten om att personerna kunde vara brottsutsatta utan då handlade det om att de behövde hjälp att ta sig hem. När personerna började berätta sin historia framkom det att de var framtagna sina id-handlingar, hade blivit lurade vad gäller arbetsvillkoren, fick ingen eller mycket låg lön och levde under svåra sanitära förhållanden i lägren. Så här berättar en kommun:

”Först kom det åtta vuxna män. Då hade de gått i fem timmar tills de mötte en polisbil som de hade stoppat och det var på eftermiddagen och då ringde polisen till vår socialjour. Under vintern hade vi gjort en samverkansplan mellan olika myndigheter i länet och startat en spetskompetensgrupp som utbildats av Länsstyrelsen i Stockholm. Efter det hade vi gjort en planering med skyddat boende, rutindokument med mera om hur vi skulle agera om det kom personer som var utsatta för brott eftersom vi vet att de kommer varje år.”

”2012 bildade vi en grupp tillsammans med andra myndigheter för att ha en beredskap kring hur vi ska göra. Där finns representanter från skogsbolag, olika funktioner i kommunen, miljö-hälsa, socialtjänst, polis med mera. Gruppen har haft sammanträden under vintern för att ta fram strategier för att kunna samverka bättre. Vi upprättade en handlingsplan.”

Socialtjänsten i alla tre kommuner beskrev 2012 som ett dåligt bärår då det beviljades många nödsatser i form av mat och boende. Socialtjänsten beskriver att många av personerna pratade om sina *bossar* som tagit hit dem och som på något sätt var ansvariga:

”Bossarna har bilarna och det är de som träffar bäruppköparna på nätterna på parkeringsplatser. Bärplockarna är inte inblandade i den processen. De sitter kvar i lägren och väntar på att bossen ska komma och hämta bären. Förra året försvann många bossar och lämnade kvar bärplockarna eftersom det inte fanns tillräckligt med bär.”

Bärplockarna, som var utsvultna och smutsiga, sökte hjälp hos socialtjänsten. Majoriteten var män. Under 2012 hade socialtjänsten i en kommun kontakt med 23 personer och under 2013 hade en annan kommun 11 ärenden där man misstänkte att personerna kunde vara offer för människohandel. Polisen hade kontakt med samtliga men gjorde bedömningen att de inte var utsatta för brott. Personerna fick via socialtjänsten hjälp att ta sig till Stockholm där hemlandets ambassad sedan hjälpte dem hem.

”2013 var ett bättre bärår så de har kunnat försörja sig. I år har bara tre personer kommit och velat ha hjälp av socialtjänsten att ta sig hem. Det var samma historia, bossen hade dragit med pengarna.”

Barn

Alla tre intervjuade kommuner uppger att det har funnits barn i lägren och att man sett barn som sålt rosor och spelat dragspel tillsammans med vuxna. I en av kommunerna utreder socialtjänsten barnen om det inkommer en orosanmälan. De ärenden som handlagts har varit komplicerade och tidskrävande, exempelvis måste det tas många kontakter med ambassader och myndigheter i hemlandet. Socialtjänsten uppger också att det är problematiskt att handlägga dessa ärenden med barnets bästa i fokus då EU-förordningar kan medföra att svenska domstolar inte kan fatta nödvändiga beslut. Så här berättar en kommun:

”Det finns EU-förordningar som förhindrar svensk domstol att ta beslut om barn från andra EU-länder. I praktiken leder det till att barnen inte kan skyddas här utan måste återvända innan eventuell hotbild i hemlandet är utredd. Vi från socialtjänstens sida har inte kunnat skydda barnen långsiktigt utan bara i det akuta skedet och det är något vi försöker förändra inför framtida ärenden men det är inte något vi kan göra på egen hand utan behöver hjälp med.”

En kommun berättar om en flicka som begick stölder tillsammans med en äldre kvinna. Hon hade tillsammans med sin pojkvän rymt från sin familj där hon riskerade att bli bortgift. Socialtjänsten tycker att det är svårt att veta hur man ska göra när det gäller barn. Den här flickan skulle behövt ett skyddat boende:

”Vi som myndigheter måste våga se att de här barnen finns och oavsett om det är ett svenskt eller utländskt barn måste vi från myndigheter agera så att det blir lika för alla. När barnen är här i Sverige har de rätt till samma skydd som alla barn.”

I en annan kommun berättar socialtjänsten att de inte gör något uppsökande arbete i lägren men att det finns ett stort engagemang från lokalbefolkningen som var ute och lämnade kläder och mat. Socialtjänsten har fått information om att det också finns andra grupperingar i kommunen som bara tyckte att de skulle åka därifrån:

”Många civilpersoner som sa att det är ju inte värdigt att barn ska bo så där. Men socialtjänsten omhändertar ju inte barn som är ute och campar med sina föräldrar. Det handlar ju om att bedöma om det är drägligt att bo så under en längre tid och det är en avvägning som är svår att göra. Och säga att bara för att man bor i tält så far man illa. Så är det ju inte. De bor ju där med sina föräldrar.”

Goda exempel

Socialtjänsterna understryker att den spetskompetensgrupp¹² som Länsstyrelsen i Stockholm och NMT, Nationellt Metodstöd mot prostitution och människohandel¹³, varit med att utveckla och utbilda har haft stor betydelse som stöttning i flera av de ärenden som handlagts.

De kommuner som har utbildats inom människohandel och ingått i arbetet med den regionala samverkansplanen för arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål inom sitt län anser sig ha en bra beredskap och kunskap om varje myndighets uppdrag i människohandelsärenden.

---

¹² Länsstyrelsen i Stockholm och NMT har spetsutbildat representanter från polis, socialtjänst, migrationsverk och åklagarmyndighet på regional nivå. Dessa "spetsar" har fått en specifik kompetens inom området människohandel och prostitution. Spetsarna från respektive län bildar sedan en spetskompetensgrupp som sammankallas av respektive länsstyrelse.

¹³ NMT:s arbete leds av Länsstyrelsen i Stockholm och består av följande aktörer: Rikspolisstyrelsen, Rikskriminalpolisen, Gränspolisen, socialtjänsten, Migrationsverket och Åklagarmyndigheten. Teamet fungerar som en strategisk resurs för att utveckla och effektivisera samverkan mellan främst myndigheter. NMT fungerar också som en resurs i operativa ärenden.

Förslag från intervjupersonerna

Samtliga intervjuade socialtjänster fick frågan om behov av stöd i arbetet mot människohandel:

- utbildning och riktlinjer vad gäller identifiering, utredning och hur man ska agera i ärenden som rör brottsutsatta barn som kan vara offer för människohandel
- en central pott med pengar att återsöka medel från så att man inte är beroende av det tillfälliga uppehållstillståndet
- en stödtelefon att ringa och få praktiskt metodstöd i dessa ärenden
- enkla informationsvägar och gärna en enkel hemsida som ger information om människohandel.

Polisen

Gävleborgs och Uppsala län:

Problematiken kring utländska medborgare, med rätt att vistas i Sverige, är egentligen inte en fråga för polisen förrän brott har begåtts eller den allmänna ordningen störts. Ändå blir polisen en sluss dit allmänheten ringer då det inte finns någon annanstans att höra av sig. Polisens intryck är att bärplockningen, och problemen som omger den, i hög grad är organiserad. Grupperna har ofta olika sammansättningar med gamla, unga, män, kvinnor och barn. Det finns också tydliga ledare inom grupperna. Ibland ges intrycket att grupper anlant i diverse familjekonstellationer men det har flertalet gånger visat sig att det inte rör sig om familjer även om det finns medföljande barn. Dokument måste uppvisas som garanterar att barnen ifråga är i Sverige med sina föräldrar eller att de har tillstånd att resa med annan vuxen, men äktheten i dessa dokument är svår att fastställa.

Polisen uppger vidare att det är tydligt att det rör sig om mycket fattiga människor som kommer från svåra förhållanden i sina hemländer. Bärplockarna informeras i sina hemländer om att det finns gott om arbetstillfällen i Sverige, i synnerhet inom bärplockningen, och att arbetet sker under anständiga villkor och mot bra betalning vilket inte stämmer överens med verkligheten som möter dem när de kommer hit.

Bärplockarna anländer ofta i stora grupper och polisen har identifierat nya strategier som organisatörerna av resorna till Sverige använder sig av. Bland annat tas bärplockarnas id-handlingar ifrån dem under resan och lämnas tillbaka först efter ankomst till Sverige. Vidare är det ett fåtal personer, oftast organisatörerna, som tar det huvudsakliga ansvaret för bärförsäljningen till bäruppköparna. Majoriteten av bärplockarna får inte delta vid försäljningarna vilket ger en handfull personer ansvaret att hämta in och fördela inkomsterna från bärplockningen. Så här beskriver en av intervjupersonerna:

”Sommaren 2012 var en tung tid med mycket samordning. Det var mellan 600 och 1 000 personer. Bulgariens ambassad ordnade med bussar som skulle ta med sig bärplockarna hem. Men bussarna som kom för att hämta hade med sig nya bärplockare så det blev en form av skiftesavlösning. Man bytte arbetskraft.”

”I år har det varit väldigt lugnt. Det har kommit två gäng som har sökt sig till polisen. Ett gäng som blivit övergivna av sin boss. Han som tog hit dem. Han tog alla tält och sin bil och lämnade dem i skogen och drog. Det var ett civilrättsligt brott. Gick inte att bevisa något. De fick hjälp av socialtjänsten att ta sig hem.”

Polisen understryker återigen att bärplockningen ofta är organiserad och att det inte är en fråga om människor som sporadiskt väljer att komma hit. Polisen har uppgifter om att även barn deltar i bärplockningen. I lägren är det stor brist på mat vilket resulterar i att bärplockarna, många gånger barn, skaffar mat genom att plocka i containers utanför matbutiker. Om polisen kommer i kontakt med barn som tigger kontaktar de socialtjänsten.

”Ja, det är ju inte spädbarn utan från tio års ålder och uppåt. Men vi vet att det kan vara barn som får arbeta hårt och inte får betalt och inte vågar prata med polisen. När det gäller ros försäljning har det funnits några stycken yngre, inte små barn utan tonåringar. Men sen är det ju så att vi har de här ärendena mitt under vår semesterperiod...”

Polisen har kontaktats i situationer när det funnits misstanke om stöld och/eller när personalen tagit bärplockare på bar gärning med att stjåla. Lokala näringsidkare har rapporterat problem med olika typer av stölder i affärer och på bensinmackor, inbrott i hus och kopparstölder från kyrkor. Flera problem uppstår när polis kommer till platsen eftersom det ofta krävs tolk och efterforskningar kring identitet. Varje likartad uttryckning kräver omfattande resurser och fler poliser än vad som finns tillgängligt i dag.

Polisen i ett län har fått in anmälningar om dieselstölder på bensinmackor där personer från bärplockargruppen tankat sina bilar utan att betala, så kallade smitningar, och det har flera gånger rapporterats om bilar som ”slangas”, det vill säga töms på bränsle. Vidare har det förekommit att delar har plockats från järnvägen och det har förekommit inbrott i stugor nära tältlägren. Polisen berättar att i några fall har bärplockare flyttat in i tomma sommarstugor och jaktstugor.

Polisen lyfter att markägare med stora tältläger på sin mark har haft problem med nedskräpning, som också lett till miljöförstöring av skogen. Enligt allemansrätten får man tälta i ett par dygn på annans mark, men i dessa fall har det handlat om veckor och månader. Flera markägare har ansökt om särskild handräckning hos Kronofogden på grund av olovlig bosättning på annans mark. Detta har medfört stora kostnader för markägarna, dels gällande avhysningarna – dels för att återställa marken. Generellt anser polisen att frågan om bärplockarnas utsatta situation och konsekvenserna det

får för omgivningen är en fråga som borde prioriteras inom den egna myndigheten.

Polisen fruktar att medborgargården kan upprättas om invånare som drabbats av förstörd mark eller kriminalitet känner att ansvariga myndigheter inte har kontroll över situationen. Man är rädd att människor börjar ta saken i egna händer då polisens resurser inte räcker till, vilket vore oerhört destruktivt och skulle göra den faktiska situationen betydligt svårare att lösa.

Polisen i ett av länen har identifierat tre misstänkta fall av människohandel bland gruppen bärplockare. Inte i något av fallen har det varit möjligt att gå vidare rättsligt då kriterierna för vad som räknas som människohandel är svåra att uppfylla. Polisen föreslår att kriterierna för människohandel ska ändras i syfte att lättare kunna åtala personer för människohandel i framtiden. Av intervju svaren framgår att organisationerna bakom till exempel bärplockningen ofta har bra kunskaper om Sveriges lagar och regler, och är nogga med att inte uppfylla alla kriterier.

”Det har varit 5–7 stycken förundersökningar som gäller människohandel. I olika former. Sen är det ju svårt. Det är jättesvåra utredningar. Sen har vi ju en dom från 2011 där det var två som blev dömda för människohandel.”

”Förra året hade vi ett människohandelsärende som lades ner. Det är jättesvårt att driva de här ärendena. Och när målsägaren försvinner är det ju kört.”

”Man skulle kunna förebygga det här. I dag tjänar man mycket pengar på det. Skulle man inte tjäna så mycket pengar på det så skulle det inte vara så intressant.”

Polisen anser att det inom polis- och åklagarmyndigheterna finns en stor kunskapsbrist i frågor som rör människohandel, tvångsarbete och exploatering. I intervjuerna efterfrågas det kompetensutveckling, i synnerhet bland poliser i fält. Polisen har tagit fram frågemallar som alla poliser ska ha med sig för att kunna identifiera potentiella offer, men eftersom personerna sällan ser sig själva som brottsoffer blir det svårt för polisen att utreda. Då fokuserar man på att utreda det enskilda brottet, exempelvis stöld, istället för att se det större sammanhanget. Polisen berättar:

”Vi har försökt jobba med den handlingsplan vi gjorde och försökt upptäcka människohandel. Man hade ju säkert kunnat göra mycket mer men resurserna säger ju sitt, tyvärr. Jag tror att det finns mycket mer människohandel än vi upptäcker. Vissa tjänar mycket pengar på andra, så är det ju bara. Det kräver mycket av de som ska utreda, att de känner till och är insatta i människohandelsbrottet. Det kräver mycket av organisationen.”

Intervjupersonerna anser att det saknas en intern diskussion inom polisen om människohandel och tvångsarbete, bland annat om vilka uttryck det tar sig och vilka konsekvenser det får. Beslut om prioritering från högre instans inom myndigheten skulle resultera i ett tydligare fokus på frågan från

polisens sida. Här tas även dilemmat upp med att inte ha något skydd att erbjuda målsägare i en polisutredning efter att personen återvänt till hemlandet:

”Jo, att man är rädd för vad som ska hända när man kommer hem fattar jag. Så att bygga upp skydd här räcker inte. Det är ju liksom inte bara de här två månaderna. De ska ju leva i byarna hemma sen också.”

Goda exempel

Polisen uppger att samarbetet med socialtjänsten har fungerat mycket bra i de län som haft samverkansgrupper kring frågan, och mindre bra i de län som inte haft det.

Förslag från intervjupersonerna

Samtliga intervjuade fick ge förslag på åtgärder som skulle underlätta deras arbete:

- Bjud in en polis från Bulgarien som observatör i Gävleborgspolisens arbete under bärsäsongen. Syftet är att öka skyddet för potentiellt brottsutsatta inom gruppen och få en klarare bild av situationen med hjälp av någon som talar samma språk som bärplockarna och på sikt etablera ett mer långsiktigt samarbete med bulgarisk polis. På grund av försenade beslut från ledningen gick detta inte att genomföra under 2013, men det är något som man hoppas på inför säsongen 2014.
- Fler nivåer/straffskalor för människohandel för tvångsarbete i likhet med människohandel för sexuella ändamål där gärningsmän kan dömas för grovt koppleri eller koppleri om det inte är möjligt att döma för människohandel.
- Reglera bärbranschen för att komma åt det som är yrkesutövning via bäruppköparna. I dag plockar man yrkesmässigt men gör det som turister. Dessutom är det en kontanthanteringsbransch vilket medför att den är svår att kontrollera.

Mark- och skogsförvaltare, kommunens tekniska avdelning

Söderhamns kommun har arbetat med frågan sedan 2005 då det första tältlägret i kommunen uppstod. I Söderhamn provades en ny metod säsongen 2012 med veckovisa sophämtningar. Kommunen satte upp skyltar på bulgariska med information om sophämtningen. Detta gjorde att nedskräpningen inte blev lika utbredd och att det inte blev lika kostsamt för kommunen. Säsongen 2013 användes inte denna metod, vilket ledde till mer nedskräpning inne i skogen och att man även försökte gömma soporna.

2013 var det också fler skrotade bilar som lämnades runtom i kommunen. Dessa var ofta helt sönderslagna och isärplockade. Det är vanligt att allmänheten ringer in till kommunen när de ser ett övergivet bilvrak. Oftast

var det minibussar som hade använts under bärsäsongen och sedan lämnats kvar. 2013 flyttade bärplockare in i en sommarstuga samt i några baracker och jaktkojor i skogen. Markförvaltaren upplever att det ofta är samma personer som återkommer och att de verkar ha bra lokalkännedom. De är också organiserade på så sätt att det är en eller ett par personer som sköter bärförsäljningen.

Tidigare år har kommunen gjort en inventering genom att flyga över området och se var lägren finns lokaliserade, men ingen sådan inventering gjordes 2013. Istället har det varit allmänheten som informerat kommunen om exempelvis övergivna bilar. De flesta tältläger har funnits i området kring Tönnebro, och det har varit tolv kända läger totalt under 2013. Det är också ofta samma platser som används varje år.

Kronofogden

Kronofogdemyndigheten i Hudiksvall:

Kronofogden kommer i kontakt med gruppen bärplockande EU-medborgare först när en markägare har ansökt om särskild handräckning på grund av olovlig bosättning på dennes mark, och beslut om verkställighet har tagits. I vissa ärenden har Kronofogden gått till lägren och informerat om att en avhysning kommer att äga rum inom ett par dagar. Detta frångicks under sommaren 2013 och rutinen var istället att Kronofogden tillsammans med polisen informerade om att avhysningen skulle komma att ske inom en timme. Polisen är med vid avhysningarna för att undvika att det uppstår en hotfull situation. Avhysningarna äger rum dagtid när det inte befinner sig så många personer i lägren.

Under sommaren 2013 genomfördes tre avhysningar som alla gick lugnt till. Markägaren hade i alla tre fallen anlitat Securitas för att identifiera de personer som vistades på dennes mark. Beslutet om särskild handräckning gäller endast identifierade personer som Kronofogden letar upp i lägren och sedan avhyser från platsen. I dessa tre fall flyttade dock hela lägren även om inte alla personer var tvungna. Ett läger kan vid en avhysning i praktiken flytta 100 meter, in på en annan marksägares mark. Kronofogden anser inte att avhysning är en långsiktig lösning på att komma tillrätta med den här problematiken.

Kronofogden har inte sett något som tyder på att personer kan vara utsatta för brott. När de verkställde besluten under säsongen 2013 kunde de dock se att personerna i lägren levde i stor misär utan tvätt- eller toalettmöjligheter. Det var mycket skräpigt, smutsigt och fullt av sopor i lägren. Ett par mindre barn och några ungdomar observerades också.

Problem

- I dag kan Kronofogden endast avhysa personer som markägaren i förväg lämnat in personuppgifter på.

Förslag från intervjupersonen

- Markägaren ska ha möjlighet att avhysa personer som bosatt sig på dennes mark även om personuppgifterna inte är kända. Det borde skapas möjligheter för att kunna verkställa beslut ändå.
- Om en grupp personer bryter mot allemansrätten genom att stanna längre än ett dygn på annans mark borde hela gruppen kunna avhysas.
- Reglera bärbranschen via arbetsgivare/bäruppköpare med syftet att arbetstagare/bärplockare inte ska utnyttjas och exploateras.

Lokala företag

Markförvaltare åt skogsägande bolag

Under sommaren 2013 var det stora grupper bärplockare som slog upp tält och bosatte sig på privat mark med bland annat extrem nedskräpning som följd. Enligt allemansrätten har man rätt att tälta enstaka dygn, men ska man tälta längre och med flera tält måste man ha markägarens tillstånd. Så här beskriver markförvaltaren situationen:

”2008 såg vi många barn som sov under presenningar sent in på hösten. I dag bor de i tält. Tidigare år kanske det handlade om 25–50 personer och i år var det läger med uppåt 100 personer och flera läger med 50 personer i varje. Totalt kan det ha handlat om 200 personer.”

Markägarna har avhyst personer med hjälp av Kronofogden. Detta är en kostnad som markägaren själv får stå för, det kostar 300 kronor i ansökningsavgift och därefter vid verkställighet kostar det 600 kronor per person som ska avhysas. En person kan inte avhysas utan personuppgifter och markförvaltaren tror att personer har blivit instruerade att inte lämna ut sina personuppgifter, vilket gör att de inte går att avhysa. Även när avhysning har genomförts har lägren varit tillbaka igen inom ett par dagar, så detta upplevs som en onödig och kostsam insats på ett mycket större problem.

”Det är många skogsmaskiner som blir förstörda och där man knackar sönder tanken för att ta diesel [...] Jag är övertygad om att någon skor sig på dessa människor. Det verkar inte som de får behålla sina pengar.”

Problem

- nedskräpning
- brandrisk då man inte följer eldningsförbudet
- hindrande av skogsverksamhet – maskiner och lastbilar har svårt att komma fram då det ofta står bilar parkerade på vändplaner
- bosättning på privat skogsmark som till följd inte går att använda till det som markägaren avser, exempelvis jakt

- tendenser att folk börjar ta lagen i egna händer eftersom man upplever att polisen inte agerar vad gäller personer som bosätter sig på annans mark.

Åkerägare och markentreprenör

Under sommaren 2013 skedde dieselstölder varje natt under två veckors tid. Åkerägaren och markentreprenören upplevde stölderna som organiserade då ett fåtal personer var där och rekade under dagtid, för att sedan under kvälls- och nattetid komma tillbaka i större grupp. De upplevde även att stölderna ökade under bärsäsongen. Gruppen kom med bil, ”slangade” maskinerna och tog med sig dieseln i dunkar. Maskinerna står inne i skogen och går inte att flytta så lätt utan måste stå kvar i skogen under pågående arbeten. Problemet är också att den diesel tjuvarna inte stjal med sig rinner ut i marken vilket blir ett miljöproblem. Så här berättar markentreprenören:

”Vi har slutat låsa tanklocket för att varje tanklock kostar 1 500 spänn. De har borrar hål i tanken, den saneringen kostade hundra tusen. Allt rann ju ut i marken och det var vi tvungna att åtgärda. Så man börjar bli lite trött på det.”

Intervjupersonerna höll själva vaktpass under kvällar och nätter för att försöka ta personerna på bar gärning, men det var svårt att hålla dem kvar tills polisen anlände. Polisen kom varje gång, men deras resurser är begränsade och det kunde ta lång tid innan de kom till platsen. Egna bevakningskameror sattes upp som tog kort på tjuvarna. Dessa bilder spred de sedan själva i området. Det har även funnits fall av stölder av verktyg.

Stölderna och förstörelsen är något som kostar företagen mycket pengar. Varje enskild händelse har en självrisk på 5 000 kronor och det går inte att till försäkringsbolaget räkna ihop all förstörelse till ett och samma ärende, utan självrisken räknas varje gång. Detta skulle kunna leda till att företag inte tycker att det är någon idé att polisanmäla, men intervjupersonerna menar att det ändå är viktigt för brottsstatistiken att polisanmäla varje händelse.

”Det måste till någon slags lagstiftning för att stoppa detta. Man försöker ju driva ett företag och tjäna pengar men gruvar sig varje år med stölder på hundratusen kronor. Det är jobbigt också, har ägnat flera veckor åt att sitta och vakta. Man jobbar hela dagarna och sen måste man sitta och vakta på nätterna, det blir ju jobbigt. Det tär ju. Sen som sagt har ju problemet funnits i flera år men det är nu som folk börjar ledsna riktigt. Jag tror att det kommer hända något snart.”

Intervjupersonerna upplever att stölderna förvärras varje år och att det är många som befinner sig i lägren som inte är där för att plocka bär. Bärplockningen upplevs som organiserad även bland friplockare. Det är inte alla som säljer sina plockade bär utan några få personer som säljer stora mängder.

De intervjuade tycker att samverkan med polisen har blivit bättre. Tidigare upplevs polisen ha ryckt lite på axlarna men när det inträffade återkommande stölder varje natt så ställde de upp. Situationen beskrivs så här:

”Men de [polisen] står ju maktlösa, de griper dem men sedan släpps de dagen efter. Då ledsnar ju polisen också. När de tog en massa verktyg fick de sitta häktade en vecka, det räknades väl som grövre stöld.”

De intervjuade är säkra på att dieseln säljs vidare, det stjäls för mycket för att det endast ska vara för eget bruk. Personerna som har gripits har varit allt från 16 till 60 år, men i lägren har de också sett yngre barn.

Vägentreprenörer

Vägentreprenörerna kommer i kontakt med målgruppen EU-medborgare som bosätter sig längs med vägarna. Detta har pågått sedan ett antal år tillbaka men grupperna växer för varje år. De flesta är bulgarer och använder sig av rastplatserna längs med motorvägarna. Personerna duschar och tvättar sig i handfaten inne på toaletterna. Toaletterna på rastplatserna används även som sovplatser. Det är vanligt att barn sover inne på toaletterna och de vuxna i bilar utanför. Hygienen på toaletterna är väldigt dålig eftersom det är så många personer som använder dem under bärsäsongen. Det finns därför en oro hos de intervjuade att sjukdomar snabbt kan komma att spridas i en sådan miljö.

Trots att vägentreprenörerna har förståelse för att toaletterna används som sovplats och badrum i brist på tillgång till värme och vatten i lägren får detta konsekvenser för företagets rutiner och kostnader. Vanligtvis rengörs toaletterna tre gånger i veckan, men under bärsäsongen måste dessa rengöras tre gånger om dagen. Det är också vanligt att det bildas sopberg runt rastplatserna vilket ökar arbetsbördan och kostnaderna på grund av fler uttryckningar. ”Slangningar” av företagets fordon förekommer också.

Näringsidkare

Problemen som omger bärplockningen har förekommit sedan 4–5 år tillbaka men det har eskalerat för varje år. Personerna beskrivs som fattiga och desperata. De använder ofta butikens toalett för att sköta sin hygien samt tömmer vattentankarna som är ämnade för biltvätt i dunkar och flaskor och tar med sig till lägren. De tömmer restaurangens dunkar med frityrolja som de sedan blandar med diesel och använder som bränsle.

Smitningar vid tankning av bilar samt bensin- och butiksstölder förekommer också. Situationen har förvärrats sedan gränsen för vad som räknas som snatteri höjdes till 1 000 kronor. Det är problematiskt att det rotas i sopor och containrar. Soporna som plockas kastas ut på parkeringsplatserna vilket resulterar i att personalen måste städa och rensa parkeringen utöver sina vanliga arbetsuppgifter. Det skräp som dumpas har också skapat en stor irritation hos lokalbefolkningen.

Näringsidkarna använder sig av delvis andra rutiner under bärsäsongen då stölder och smitningar sker systematiskt. Exempelvis låser man bensinstationens butik kvällstid och sköter försäljningen genom nattluckan om man ser att bärplockare närmar sig butiken. Personalen har också börjat låsa containrar men dessa bryts upp på natten och det har många gånger förekommit att barn klättrar in och hämtar vad som kan vara användbart.

Intervjupersonerna är av uppfattningen att bärplockarna är väl medvetna om polisens begränsade möjlighet att rycka ut. De är också kritiska till att polisen har semesterperiod när bärsäsongen pågår. De tycker att kontakten med polisen är bra även om de inte upplever att polisen har kunnat förbättra situationen.

De intervjuade tror att bärplockningen är noggrant organiserad eftersom man redan i juni såg minibussar med bulgariska registreringskyltar köra runt i området. Samma minibussar återvände sedan när bärsäsongen inleddes, denna gång med fler människor. Man uttrycker också att det är stor skillnad mellan viseringsplockare och friplockare där det endast uppstår problem kring friplockarna¹⁴.

Problem

- Tydliga regler för användande av allmänna platser och utrymmen saknas. När egendom på privat mark missköts upplevs det som oklart om polis ska kontaktas eller ej. Även om polis kontaktas så försvinner inte problemen utan det upplevs som att det inte går att göra någonting åt det. Ett exempel på detta är när personer bor i bilar på privata parkeringsplatser.

Förslag från intervjupersonerna

- tydligare regler för användandet av allmänna platser och utrymmen
- ökad polisnärvaro med befogenhet att avhysa läger

Lantbrukarnas Riksförbund, LRF

LRF anser att det är problematiskt att bärbranschen är en oreglerad verksamhet som inte går att kontrollera. LRF stödjer allemansrätten och tycker att den är bra, men anser att den har utmanats de senaste åren av turistföretagare och bärorganisationer. LRF är inte emot själva allemansrätten, men vänder sig mot det kommersiella utnyttjandet av den. De tycker att de kommersiella företagen ska komma överens med markägaren kring användandet av marken.

LRF anser att det är ett mindre problem med de organiserade plockarna (viseringsplockarna) än de oorganiserade (friplockarna) då de organiserade plockarna har kollektivavtal och grundlön. Där finns det en motpart att prata med gällande villkor.

---

¹⁴ Viseringsplockare eller organiserade plockare kallas de plockare som kommer hit på arbetstillstånd, anställda av bemanningsföretag med bas i hemländerna. Så kallade friplockare eller oorganiserade plockare har inte arbetstillstånd och kommer främst från andra EU-länder.

Hela sommaren 2013 blev LRF kontaktade av medlemmar angående de oorganiserade plockarna. De understryker att alla som bor och arbetar i Sverige ska göra det under drägliga förhållanden. LRF vänder sig inte mot bärplockningen utan mot boendeproblematiken, samt att plockarna tar mark i besittning utan att markägaren har blivit tillfrågad. Detta är en prioriterad fråga som LRF arbetar med aktivt för att lösa. När markägaren anser att någon stannat för länge på dennes mark måste markägaren gå via Kronofogden vilket är en krånglig process med orimligt höga kostnader. Intervjupersonen förklarar:

”LRF:s absoluta övertygelse är att ska man jobba i Sverige och plocka bär på det här sättet så ska man bo och leva under drägliga förhållanden. Det som sker idag är ju ren ockupation. Man tar någons mark i besittning och den personen har inte blivit tillfrågad.”

”Oorganiserade EU-medborgare jämförs med en familj som är ute och plockar. Det är inte plockningen vi vänder oss emot utan det är en boendeproblematik.”

”Vet de [bärföretagen] om att bären som plockas är av personer som behandlas tvivelaktigt och där kommunen får lägga ut hundratusentals kronor på att städa upp efteråt?”

Problem

- Bärplockarna vistas för länge på annans mark, fäller träd, använder marken som toalett, skräpar ner, bygger vindskydd, eldar trots eldningsförbud och överstiger därmed gränsen för allemansrätten.
- Höga kostnader för markägare i samband med avhysning av stora läger.
- Polisen lämnar inte ut personuppgifter på personer i lägren vilket gör markägaren rättslös då det inte går att ansöka om särskild handräckning utan personuppgifter. Detta betyder att markägaren själv måste besöka tältläger och begära id-handlingar, vilket LRF anser är helt orimligt ur säkerhetssynpunkt samt att personerna i lägren inte har någon skyldighet att lämna ut personuppgifter till en privatperson.

Förslag från intervjupersonen

- Förbud olovligt boende på annans mark i Brottsbalken.
- Polisen ska kunna avhysa läger på egen hand efter eget fattat beslut och omhändertata utrustning som sedan får lösas ut mot kostnaden för att städa upp i skogen, att flytta fordon med mera.
- De som organiserar bärplockarna ska avisera i tidningen om att de kommer ta hit plockare och i vilka regioner de kommer plocka så att markägarna kan höra av sig till dem om det uppstår problem.

- Sätt ett kostnadstak för avhysning via Kronofogden oavsett lägrets storlek. Polisen borde också kunna lämna ut personuppgifter, annars kan inte markägaren påbörja avhysningsprocessen.

Bäruppköpare

Bäruppköparen ser en klar förbättring av problematiken de senaste tre åren. Angående de friplockande EU-medborgarna är bäruppköparen tydlig med att det är en vara som köps och inte en tjänst i och med att personerna inte är anställda. Då blir det ju också omöjligt att kontrollera att allt går rätt till eftersom bäruppköparna inte är med ute i skogen.

Vad bäruppköparna däremot kan göra är att klargöra regelverken. Detta gjordes inför säsongen 2013 i form av en ”Code of conduct” som översattes på fem språk (bilaga 3). För att inte handla bär av vad som kan misstänkas vara oseriösa mellanhänder har de satt upp kriteriet att bären ska vara *egenhändigt plockade*. Så här säger intervjupersonen:

”Facken tycker att vi gömmer oss bakom att vi köper en vara och inte en tjänst. Kritiken är att vi ska anställa plockare, men det är ju inte förenligt med sättet att plocka bär.”

Intervjupersonen uttrycker missnöje över en alltför krånglig administration och tycker att sunt förnuft och en tydlig lagstiftning skulle kunna räcka i ett land som Sverige. Skattelagstiftningen är problematisk för bärbranschen. Lagen är diffus och branschen är komplex med två olika inköpssystem.

Bäruppköparen anser att det är en liten del av plockarna som inte sköter sig och att de allra flesta gör det. Problemet är att lagstiftningen inte har hunnit med. Allemansrätten tillåter att man stannar ett par nätter om man inte gör överkan på naturen, tanken är ju inte att man ska bosätta sig:

”Lagstiftarna har inte hunnit med när det gäller detta med att folk slår läger i skogen. Här vill ju LRF hjälpa sina medlemmar för som markägare blir ju det här väldigt problematiskt och avhysning är väldigt krångligt och kostnadskrävande. Det här måste man göra något åt.”

Bäruppköparen tycker att det är fel att kalla det bärplockarläger. Runt bärplockarna finns det många andra individer som inte plockar bär och det är därför bättre att kalla det tätläger. Så här berättar intervjupersonen:

”Går man dit mitt på dagen så är lägren fulla med folk; unga och gamla som sitter och spelar kort. De är helt klart inte här för att plocka bär.”

Bäruppköparna har bildat en arbetsgrupp där de tillsammans satte ett gemensamt startdatum och bärpriser för bärsäsongen 2013 som sedan publicerades på den bulgariska ambassadens hemsida. Sedan gick också bulgariska medier ut med informationen. Arbetsgruppen gör vad de kan för att informera. De är ju i behov av bärplockare, men kanske inte så många som kommer.

Vidare förklarar bäruppköparen att samarbetet med Söderhamns kommun fungerar bra. Bäruppköparen anser att polisen nationellt gör ett dåligt jobb, medan den lokala polisen gör ett bra. De kontaktar polisen när de har misstanke om människohandel:

”När vi ser att bären inte är plockade av den personen som kommer och vi fattar misstankar kontaktar vi ju polisen, det är ju det som är meningen med det här samarbetet.”

Bäruppköparen beskriver sin syn på problematiken:

”De jobbar säsong på olika ställen; de är i Grekland och plockar oliver, tomater i Italien och apelsiner i Spanien. Där har det ju blivit svårare nu på grund av ekonomin, då drar de sig längre norrut i Europa. De åker iväg med en boss som de har en uppgörelse med, de jobbar på det viset. Men om man ser på det rent skattetekniskt ur ett svenskt perspektiv är ju bossen arbetsgivare. Han tar ut en lön och så har han en uppgörelse med dem. På det viset är det ju organiserat, men det är ju organiserad svarthandel och inte människohandel. Så det förekommer ju absolut utnyttjande av människor. Det borde kunna gå att komma åt dem skattevägen och det är ju något som vi bärhandlare ser allvarligt på att vi har bulgariska bossar som sysslar med svarthandel i våra skogar. Det vill vi slippa. Så möjligtvis att man kan komma åt problematiken skattevägen, för människohandel blir nog svårt.”

När problemen kring lägren i området startade för ett par år sedan tog några bärhandlare ett gemensamt initiativ och gjorde en skrivelse till polisen i Gävleborgs län, Naturvårdsverket och Söderhamns kommun. Därefter blev det ett par möten med polisen och kommunen vilket gjorde att situationen i Söderhamn förbättrades. Men bäruppköparen ser det som väldigt svårt att lösa det här problemet regionalt. Det är ett fattigdomsproblem på EU-nivå där man gemensamt måste avsätta pengar för bland annat utbildning för dessa utsatta grupper. Så här avslutar den intervjuade:

”Ska inte vi i ett rikt land som Sverige kunna ställa upp för de här människorna? Det är en folkgrupp som varit utstött i princip i hela Europa och illa sedd överallt. Man behöver ha den förståelsen för att kunna närma sig det här. Vad är alternativet, ska vi förbjuda dem att komma hit? Vi får nog vackert acceptera att det här är ett europeiskt fattigdomsproblem med öppna gränser där varor och tjänster ska kunna flyta fritt.”

Förslag från intervjupersonen

- Tillsätt en nationell samordnare för den svenska bärbranschen som också samverkar internationellt så att vi har liknande regelsystem i Sverige, Finland och Baltikum. En person som arbetar heltid och opartiskt med frågan, som finansieras med skattemedel.

Referenser

Brå (Brottsförebyggande rådet). *Databas över anmälda brott*. Hämtad 16 januari, 2014 från <http://statistik.bra.se/solwebb/action/index>

Council of the Baltic Sea States (2013). *Human Trafficking 2013 – Baltic Sea Region Round-up*. The Council of the Baltic Sea States, October 2013

EU-upplysningen. *Schengen och fri rörlighet för personer*. Hämtad 8 januari, 2014 från <http://www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Vad-EU-gor/Schengen-och-fri-rorlighet-for-personer/>

Länsstyrelsen i Stockholms län (2012). *Barn utsatta för människohandel – en nationell kartläggning*. Rapport 2012:27

Rikspolisstyrelsen (2012). *Lägesrapport 13 Människohandel för sexuella och andra ändamål 2012*. RPS Rapport 2012

Socialstyrelsen (2013). *Hemlöshet bland utrikesfödda personer utan uppehållstillstånd i Sverige*

Sveriges Radio. *Hemlösa EU-migranter i 67 kommuner*. Hämtad 23 december, 2013 från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5740442>

Bilagor

Bilaga 1: Missiv till enkäten

Länsstyrelsen i Stockholms län har fått i uppdrag av regeringen att utveckla nationell samordning och samverkan mot människohandel. Indikationer finns på att utnyttjandet av EU-medborgare under olika former ökar. Detta utnyttjande omfattar även barn.

Som en del i detta arbete vill Länsstyrelsen kartlägga barn och vuxna EU-medborgare som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete, för tiggeri, för att begå brott eller för sexuella ändamål. Syftet med kartläggningen är att få en lägesbild av situationen i Sverige samt att lyfta problematiken utifrån olika perspektiv. Enkäten skickas ut till samtliga polismyndigheter, kommuner och stadsdelar i Sverige, samt till organisationer inom idéburen sektor.

Era svar är viktiga för oss!

Enkäten, som är frivillig att fylla i, har samrått med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) enligt förordningen (1982:668) om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare och kommuner.

Svara gärna så fort som möjligt, vi önskar ett gemensamt svar per kommun/myndighet/org. senast den 21 oktober 2013.

#UNDERSOKNING_LANK#

Har Ni några frågor om enkäten eller ytterligare information vänligen kontakta:
Nationella sekretariatet mot prostitution och människohandel på Länsstyrelsen i Stockholm:
Patrik Cederlöf, 0768-25 47 75
Petra Tammert Seidefors, 0727-26 40 14

Tack på förhand!

Bilaga 2: Enkätfrågor

Ange dina kontaktuppgifter:

Namn

Titel

E-post

Telefon

Kartläggning rörande EU-medborgare som befinner sig i Sverige som kan ha utnyttjats för olika ändamål.

Enkäten innehåller fyra delar:

a) arbetskraftsexploatering/tvångsarbete

b) tiggeri

c) att begå brott

d) sexuella ändamål

Samma person eller personer kan förekomma under flera rubriker.

a) Har ni inom er verksamhet under 2013 kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för arbetskraftsexploatering/tvångsarbete (ex. bärplockning, ros försäljning eller gatumusicerande)?

- Ja
 Nej

Hur många personer?

- 1-5
 6-10
 11-25
 26-50
 Fler än 50

Uppskattningsvis hur många av personerna var flickor, pojkar, kvinnor respektive män? Flickor och pojkar räknas som under 18 år.

	Ingen/enstaka	Omkring en fjärdedel	Omkring hälften	Omkring tre fjärdedelar	Nästan alla/alla
Flickor	☐	☐	☐	☐	☐
Pojkar	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnor	☐	☐	☐	☐	☐
Män	☐	☐	☐	☐	☐

Vilka länder kommer personerna ifrån?

- Belgien
 Bulgarien
 Cypern

- Danmark
- Estland
- Finland
- Frankrike
- Storbritannien
- Grekland
- Irland
- Italien
- Lettland
- Litauen
- Luxemburg
- Malta
- Nederländerna
- Polen
- Portugal
- Rumänien
- Slovakien
- Slovenien
- Spanien
- Tjeckien
- Tyskland
- Ungern
- Österrike

b) Har ni inom er verksamhet under 2013 kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för tiggeri?

- Ja
- Nej

Hur många personer?

- 1-5
- 6-10
- 11-25
- 26-50
- Fler än 50

Uppskattningsvis hur många av personerna var flickor, pojkar, kvinnor respektive män? Flickor och pojkar räknas som under 18 år.

	Ingen/enstaka	Omkring en fjärdedel	Omkring hälften	Omkring tre fjärdedelar	Nästan alla/alla
Flickor	☐	☐	☐	☐	☐
Pojkar	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnor	☐	☐	☐	☐	☐
Män	☐	☐	☐	☐	☐

Vilka länder kommer personerna ifrån?

- Belgien

- Bulgarien
- Cypern
- Danmark
- Estland
- Finland
- Frankrike
- Storbritannien
- Grekland
- Irland
- Italien
- Lettland
- Litauen
- Luxemburg
- Malta
- Nederländerna
- Polen
- Portugal
- Rumänien
- Slovakien
- Slovenien
- Spanien
- Tjeckien
- Tyskland
- Ungern
- Österrike

c) Har ni inom er verksamhet under 2013 kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för att begå brott (ex. stöldligor)?

- Ja
- Nej

Hur många personer?

- 1-5
- 6-10
- 11-25
- 26-50
- Fler än 50

Uppskattningsvis hur många av personerna var flickor, pojkar, kvinnor respektive män? Flickor och pojkar räknas som under 18 år.

	Ingen/enstaka	Omkring en fjärdedel	Omkring hälften	Omkring tre fjärdedelar	Nästan alla/alla
Flickor	☐	☐	☐	☐	☐
Pojkar	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnor	☐	☐	☐	☐	☐
Män	☐	☐	☐	☐	☐

Vilka länder kommer personerna ifrån?

- Belgien
- Bulgarien
- Cypern
- Danmark
- Estland
- Finland
- Frankrike
- Storbritannien
- Grekland
- Irland
- Italien
- Lettland
- Litauen
- Luxemburg
- Malta
- Nederländerna
- Polen
- Portugal
- Rumänien
- Slovakien
- Slovenien
- Spanien
- Tjeckien
- Tyskland
- Ungern
- Österrike

d) Har ni inom er verksamhet under 2013 kommit i kontakt med EU-medborgare som kan ha utnyttjats för sexuella ändamål (ex. prostitution)?

- Ja
- Nej

Hur många personer?

- 1-5
- 6-10
- 11-25
- 26-50
- Fler än 50

Uppskattningsvis hur många av personerna var flickor, pojkar, kvinnor respektive män? Flickor och pojkar räknas som under 18 år.

	Ingen/enstaka	Omkring en fjärdedel	Omkring hälften	Omkring tre fjärdedelar	Nästan alla/alla
Flickor	☐	☐	☐	☐	☐
Pojkar	☐	☐	☐	☐	☐

Kvinnor	☐	☐	☐	☐	☐
Män	☐	☐	☐	☐	☐

Vilka länder kommer personerna ifrån?

- Belgien
- Bulgarien
- Cypern
- Danmark
- Estland
- Finland
- Frankrike
- Storbritannien
- Grekland
- Irland
- Italien
- Lettland
- Litauen
- Luxemburg
- Malta
- Nederländerna
- Polen
- Portugal
- Rumänien
- Slovakien
- Slovenien
- Spanien
- Tjeckien
- Tyskland
- Ungern
- Österrike

Länsstyrelsen kan komma att kontakta vissa organisationer för kompletterande information.

TACK FÖR ER MEDVERKAN!

Anvisningar för handel med viltväxande bär för fria plockare
Инструкции за търговия с диворастящи плодове за свободни берачи
Instructions for trade in wild-growing berries for free pickers
Dla zbieraczy - Instrukcja sprzedaży owocow lesnych

คำแนะนำ สำหรับการซื้อขายเกี่ยวกับผลไม้ป่า

1. Bären ska vara egenhändigt plockade.
Плодовете трябва да са набрани лично от берача
The berries should be personally picked.
Owoce lesne nalezy zbierac wlasnorecznie.
ผลไม้เบอร์รี่ควรจะเป็นหรือเลือกเอง.
2. Ni ska kontrollera att vikten på era bär överensstämmer med viktangivelsen på bärlistan
Вие трябва да проверите дали продадените от вас боровинки са със същото тегло като в списъка който попълвате
You should check the weight of your carry weight if it is consistent with the berry list
Przy sprzedazy nalezy kontrolowac wage oddawanych owocow z waga wpisywana na liscie.
คุณควรตรวจสอบน้ำหนักผลไม้เบอร์รี่ ว่ามีความสอดคล้องกับผลไม้ที่เรามีในรายการ.
3. Ni ska kontrollera att kilopris på uppköpsplatsen är samma som kilopriset på bärlistan.
Вие трябва да проверите дали цената, която ви се плаща е същата като тази в списъка
You have to check whether you get the same price as in the berry list
Nalezy rowniez kontrolowac cene za kilogram owocow z cena napisana na liscie.
คุณควรตรวจสอบราคาต่อกิโลกรัม ไปสถานที่ ที่รับซื้อว่าเป็นเช่นเดียวกับราคาต่อกิโลกรัม ของผลไม้เบอร์รี่ในรายการที่มี.
4. Ni ska identifiera er vid säljtillfället, födelsenummer fylls i på bärlistan och skall vara läsbart.
Трябва да се идентифицирате в списъка с вашето ЕГН четливо написано
You have to identify when you sell berries by writing your date of birth /personal number legibly.
Nalezy czytelnie wypelnic liste wpisujac na niej nr PESEL.
คุณจะต้องระบุตัวเองเกี่ยวกับรายละเอียดของตัวเอง ณ จุดขาย, เกี่ยวกับวันเดือนปีเกิด และหมายเลขประจำตัว, ตามบัตรประชาชน
5. Ni ska egenhändigt kvittera/godkänna affärshändelsen med ert namn, som ska vara läsbart.
Вие трябва да потвърдите продажбата като напишете вашето име в списъка четливо написано
You have to approve the sale by writing your name legibly.
Nalezy czytelnie imieniem i nazwiskiem pokwitowac na liscie dokonana sprzedaz.
คุณจะต้องยอมรับการทำธุรกิจการค้า โดยลายชื่อ ที่สามารถอ่านออกได้

BÄRUPPKÖPET
Söderhamn

Blommor och Bär AB

Box 156, 826 24 Söderhamn • Tel 0270-146 73 • Fax 0270-56 90 05
Org.nr: 556850-5316 • info@baruppkopet.se

Länsstyrelsens rapportserie

Utkomna rapporter under 2014

1. Lavar på kulturbyggnader – inventering av vedorangelav, sydlig ladlav, grå ladlav och ladparasitspik i Södermanlands, Stockholms, Västmanlands och Uppsala län, *avdelningen för miljö*
2. Energiledning för kommuner – införande av energiledningssystem – pilotprojekt, *avdelningen för samhällsbyggnad*
3. Jämställdhetsintegrering i Stockholms län – en kartläggning och analys av behov och insatser, *avdelningen för tillväxt*
4. Välkommen in? – utrikes födda kvinnor på den svenska arbetsmarknaden och som företagare, *avdelningen för tillväxt*
5. Jämställdhetsintegrering – strategi för Stockholms län 2014–2018, *avdelningen för tillväxt*
6. Regionalt serviceprogram 2014–2018, *avdelningen för tillväxt*
7. Outnyttjade detaljplaner för bostäder – lägesbild i 13 av länets kommuner i mars 2014, *avdelningen för samhällsbyggnad*
8. Bostadsmarknadsenkäten – Stockholms län 2014, *avdelningen för samhällsbyggnad*
9. Lovö – Kårsö, en kungligt influerad bondebygd – kulturhistorisk utredning, *avdelningen för miljö*
10. Utsatta EU-medborgare i Sverige – lägesrapport ur ett människohandelsperspektiv, *avdelningen för tillväxt*

”

Länsstyrelsen arbetar för att Stockholmsregionen ska vara attraktiv att leva, studera, arbeta och utveckla företag i.

*Mer information kan du få från Länsstyrelsens
enhet för social utveckling
Telefon: 010-223 10 00*

*Länsstyrelsen rapporter finns på
www.lansstyrelsen.se/stockholm/publikationer
ISBN 978-91-7281-600-8*

*Länsstyrelsen i Stockholms län
Hantverkargatan 29
Box 22067
104 22 Stockholm
Telefon: 010- 223 10 00
www.lansstyrelsen.se/stockholm*